

A photograph of three young people, two women and one man, smiling and posing in front of a modern building with large windows. The woman in the foreground is wearing a black t-shirt with 'LOO' and 'PLAY D' visible. The man is wearing a black Nike cap and a black t-shirt, holding a white plastic bag. The woman behind them is wearing a red jacket over a light blue shirt. A red banner is overlaid on the bottom half of the image.

Utrecht zijn we samen

De Utrechtse aanpak van polarisatie en radicalisering

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Voorwoord

Utrecht is er voor iedereen

‘Utrecht samen met jou, jou en jou’, wenste een Utrechter voor haar stadsie. Hiermee vatte ze goed samen waar het actieprogramma ‘Utrecht zijn we samen’ voor staat.

De afgelopen jaren is er hard gewerkt om polarisatie en radicalisering in Utrecht tegen te gaan. Wij zijn dan ook geweldig trots op al die mensen – Utrechters en professionals – die hier vanuit hun hart samen aan werken.

Hoe hecht deze samenwerking is, werd duidelijk op 18 maart 2019. Op deze dag schrok de stad op van een tramaanslag waarbij slachtoffers vielen. Veel mensen uit het netwerk van ‘Utrecht zijn we samen’ vonden elkaar snel, hielpen direct mee en zetten zich in om de rust en

samenhorigheid in de stad zoveel mogelijk te bewaren. Tijdens de indrukwekkende Stille Tocht ter nagedachtenis aan de slachtoffers bleek, uit de diversiteit aan stadsgenoten en hun spandoeken, het gedeelde gevoel dat we samen Utrecht zijn.

Wij willen hier speciaal Jan van Zanen, oud-burgemeester van de Domstad, danken. Vanaf het eerste uur was hij actief betrokken bij het actieprogramma. Als echte verbinder werkte hij met hart en ziel aan een stad waar alle inwo-

ners zich prettig en welkom voelen. Zonder uit het oog te verliezen waar dit soms knelt. Hij is een waar boegbeeld van ‘Utrecht zijn we samen’, zowel op lokaal als nationaal niveau.

Wij hopen dat de verhalen in dit boekje ons werk voor u laten leven. U maakt zo kennis met een deel van het werk van de mensen die zich dagelijks inzetten voor het voorkomen en bestrijden van polarisatie en radicalisering in onze stad. Wij danken hen bijzonder voor hun onvermoeibare inzet.

Laten we accepteren dat we allemaal verschillend zijn. En dat juist dit zorgt voor de diverse, levendige en aantrekkelijke stad die Utrecht is.

Laten we niet vergeten dat we gelijkwaardig zijn. En dat we door goed te luisteren naar elkaar, van elkaar leren en elkaar beter begrijpen. Want Utrecht, dat zijn en blijven we samen.

Wij wensen u veel leesplezier.

Peter den Oudsten,
Burgemeester

Linda Voortman,
Wethouder diversiteit

Inhoud

Inleiding	6
------------------	----------

Preventie

Jobhunter geeft jongeren vertrouwen en perspectief	8
Mes snijdt aan twee kanten bij helpdesk solliciteren	11
Docenten leren lastige kwesties aan te snijden in de klas	15
Scholen aan de slag met digitaal burgerschap	19
Korte lijnen naar jongerenwerker op school	24
Jongerendialoog: gebruik wijsheid van de minderheid	28
Jezelf kunnen zijn als moslimjongere	33
Beter communiceren met belanghebbenden	38
Training helpt politie in gepolariseerde samenleving	42
Hechtere wijk dankzij ouderondersteuning	47
Debatten voor vaders waardevolle opvoedondersteuning	52
Bondgenotenoverleg wil verbinden	56

Signalering

'Multicultureel vakmanschap is superbelangrijk'	60
---	----

Hulpverlening en repressie

Mensen helpen die het spoor bijster raken	64
Casusoverleg: aandacht voor repressie én preventie	67

Tramaanslag maart 2019

Tramaanslag zwarte dag voor Utrecht	71
-------------------------------------	----

Utrechters wensen voor Utrecht

Door de bundel heen staan wensen van Utrechters voor de stad. Deze wensen zijn opgehaald tijdens diverse bijeenkomsten van 'Utrecht zijn we samen'.

Inleiding

Verhalen uit de praktijk: werken aan een stad voor iedereen

Met de verhalen* in deze bundel maak je kennis met de dagelijkse praktijk van het actieprogramma 'Utrecht zijn we samen', de Utrechtse aanpak van polarisatie en radicalisering. Docenten en studenten, jongerenwerkers en jongeren, ouders en hun kinderen, politieagenten, sociaal makelaars, ambtenaren, hulpverleners, trainers, onderzoekers, vrijwilligers en vele

*De verhalen in deze bundel zijn momentopnamen en verzameld over de periode 2017 - 2020. Hierdoor kunnen de beschreven situaties en de mensen die het betreft, zijn gewijzigd.

anderen, werken onder deze noemer samen om polarisatie en radicalisering te voorkomen en te bestrijden. Met deze bundel laten we je geen cijfers en feiten zien, maar wel ervaringen van professionals die dagelijks samenwerken aan de verbinding tussen Utrechters.

De aanleiding

Op 7 januari 2015 vond de aanslag op de redactie van het satirisch weekblad Charlie Hebdo in Parijs plaats. De directe aanleiding voor de start van de landelijke aanpak van radicalisering in Nederland. Na deze aanslag volgden er nog meerdere in Europa en daarbuiten. Deze lieten ook Utrecht niet onberoerd.

Van het Rijk kregen gemeenten een belangrijke rol in de preventie en aanpak van islamitisch extremisme. De afgelopen 5 jaar heeft de aanpak zich uitgebreid naar links-, rechts-, en eco-extremisme.

De Utrechtse aanpak: 'Utrecht zijn we samen'

Het actieprogramma 'Utrecht zijn we samen' is gemaakt door inwoners, organisaties en gemeente. Op 2 juni 2015 kwamen bijna honderd vertegenwoordigers van (bewoners-) organisaties samen. Ze kozen hier voor een gezamenlijke aanpak van preventie en veiligheid met drie aandachtsgebieden:

- Voorkomen dat tegenstellingen

tussen bevolkingsgroepen groter worden (polarisatie) door meer aandacht te besteden aan acceptatie en integratie, opvoeding, onderwijs, werk en communicatie.

- Herkennen (signaleren) van radicaal gedrag.
- Hulpverlening voor degene die dreigt te radicaliseren en voor de directe omgeving én het aanpakken van ongewenst gedrag, radicalisering of extremisme (repressie).

Deze driedeling vind je terug in deze bundel.

Het netwerk

Met ruim 250 actief betrokken professionals heeft de aanpak nu een stevig en voortvarend netwerk in de stad. Daarnaast zijn er 400 professionals getraind in multicultureel vakmanschap en radicalisering. Zij nemen deze kennis mee in hun dagelijks werk. Hiernaast zetten de wetenschappers Beatrice de Graaf en Micha de Winter zich in als onaf-

hankelijke adviseurs en onderzoekers van de aanpak.

Voorkomen en bestrijden van polarisatie en radicalisering blijft onze prioriteit

Veel activiteiten en projecten van het actieprogramma 'Utrecht zijn we samen' uit 2015 zijn uitgevoerd. We beslissen op basis van de evaluatie over de afgelopen 5 jaar, hoe we in 2021 verder gaan. Hierbij blijft het voorkomen en bestrijden van polarisatie en radicalisering onze prioriteit. Want Utrecht is een stad waar alle Utrechters met plezier willen wonen, werken en ontspannen. Dit gaat niet altijd vanzelf. Door onze krachten te bundelen, werken we samen aan een stad waar iedereen zich welkom voelt en mee kan doen.

Preventie

Jobhunter geeft jongeren vertrouwen en perspectief

Fidan Türkal (26) heeft een droom: een leuke baan in de beveiliging. De helft heeft ze al bereikt: een leuke baan. Sinds kort is ze winkelmedewerker bij de NS op het Centraal Station. Maar daar kwam ze niet zonder slag of stoot. Fidan heeft een zware periode achter de rug. Ze werkte zeven jaar lang bij de Blokker, maar daar stopte ze noodgedwongen in 2014. Door privé-omstandigheden liep het mis en emotioneel zat ze op een gegeven moment stuk. Werken lukte niet meer en toen ze daar weer wel aan toe was, lukte het niet om aan de bak te komen. Ze voelde zich herhaaldelijk gediscrimineerd door mogelijke werkgevers, die haar te

oud en te duur vonden. Maar ook: te Turks. “Dat zeggen ze natuurlijk niet, maar dat merk je aan de manier van kijken, van praten, aan hoe ze je een hand geven. Ik heb een Turkse naam, want mijn vader is Turks. Tijdens een kennismakingsgesprek zag ik de opluchting, omdat ik er niet heel erg Turks uitzie.” Haar zelfvertrouwen kreeg een knauw en ze was vaak de wanhoop nabij. “Je vraagt je af waarom het jou niet lukt terwijl je om je heen allemaal vrienden ziet die wél een leuke baan hebben. Je gaat enorm twijfelen aan jezelf en voelt je steeds meer een buitenstaander.”

***“Schoonheid zit vanbinnen.
Oftewel iedereen heeft
hetzelfde kleur bloed.
Dus doe lekker normaal,
ga terug naar de basis.
Want iedereen is gelijk
en dient gelijkwaardig
behandeld te worden.”***

Via haar jobcoach kwam ze terecht bij Yakup Aydemir. Hij werkt als cultuursensitieve jobhunter vanuit het actieplan 'Utrecht zijn we samen'. Yakup begeleidt jongeren als Fidan, die zich gediscrimineerd voelen vanwege hun geloof of afkomst. Zijn doel: die jongeren helpen bij het vinden van een baan of een stageplek, onder meer door te bemiddelen bij werkgevers. "Ik heb veel gesprekken gevoerd met Fidan. Ze is een kwetsbare meid, maar ik merkte dat ze na verloop van tijd meer zelfvertrouwen kreeg en er echt voor wilde gaan."

Bij de NS wist Yakup haar 'naar binnen te loodsen'. En inmiddels heeft hij al gekeken naar de mogelijkheden binnen de NS als het om beveiligingswerk gaat. "Yakup geeft je echt het gevoel dat je wordt geholpen. Zonder zijn begeleiding was ik nooit gekomen waar ik nu ben. Ik heb nu leuk werk en hopelijk kan ik in de toekomst alsnog aan de slag in de beveiliging."

Yakup Aydemir, cultuursensitieve jobhunter, begeleidt jongeren die zich gediscrimineerd voelen vanwege hun geloof of afkomst. "Iedereen die met kwetsbare jongeren te maken heeft - beroepsmatig of niet - moet zien te voorkomen dat ze zich buitengesloten voelen, helemaal ontreedderd raken en mogelijk op een verkeerd pad terechtkomen. We mogen jongeren niet loslaten, nooit."

Fidan is één van jongeren die Yakup naar werk begeleidde. In zijn doelgroep zitten ook jongeren die zich zó buitengesloten voelen, dat ze dreigen te radicaliseren. De basis van zijn succesvolle aanpak: niet direct beginnen over plichten, maar achterhalen wat iemands wensen en mogelijkheden zijn. Perspectief bieden. Goede afspraken maken. Niet te formeel zijn, maar wel duidelijk. De inspanningen werpen hun vruchten af, Yakup is tevreden met de resultaten tot nu toe. Hij krijgt mogelijk versterking van een extra collega. De hoop is een vrouw zodat ook jonge meiden makkelijker bereikt kunnen worden. “Iedereen die met kwetsbare jongeren te maken heeft - beroepsmatig of niet - moet zien te voorkomen dat ze zich buitengesloten voelen, helemaal ontredderd raken en mogelijk op een verkeerd pad terechtkomen. We mogen jongeren niet loslaten, nooit.”

Yakup werkt samen met de job-hunters van de afdelingen werk & inkomen van de gemeenten in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht. Samen zetten ze zich in om jeugdwerkloosheid aan te pakken. Instellingen, organisaties, zoals scholen en moskeeën, die jongeren kennen die te maken hebben met discriminatie op de arbeidsmarkt, kunnen hen doorverwijzen naar Yakup.

Preventie

Mes snijdt aan twee kanten bij helpdesk solliciteren

Een sollicitatiebrief schrijven is niet eenvoudig. Zeker niet voor mensen die de Nederlandse taal minder goed beheersen.

En een stageplek vinden is voor studenten vaak ook een hele klus. Met de Helpdesk Solliciteren Kanaleneiland helpt Radj Ramcharan beide groepen tegelijk.

Siham Bilal ontvluchtte vier jaar geleden Syrië met haar dochter. Ze heeft een inburgeringstraject achter de rug en werkt als vrijwilliger in woon-werkgemeenschap Emmaus in Haarzuilens. Maar Siham wil ook graag een echte baan. “In Damascus had ik een restaurant, dus een baan in de horeca zou ik mooi vinden. Maar mijn Nederlands is nog niet goed genoeg voor het schrijven van

sollicitatiebrieven, dus ik ben blij dat ik hier hulp krijg.”

Iedereen die dat wil, kan terecht bij de helpdesk, die op woensdagen en donderdagen in totaal drie keer twee uur geopend is. Gemiddeld kloppen vier personen aan, vooral mensen die de taal niet goed beheersen en laagopgeleiden die geen computer of een internetaansluiting hebben. Stagiaires helpen de werkzoekenden

met vacatures zoeken, formulieren invullen, brieven schrijven en het voeren van sollicitatiegesprekken door die na te bootsen.

Alleen motivatie opschrijven

“Werkgevers zitten te springen om mensen, sollicitatieprocedures worden steeds makkelijker en vaak is het genoeg om in vier zinnen je motivatie op te schrijven. Maar dat moet iemand dan wel kunnen,” zegt stagebegeleider Radj Ramcharan. Het idee voor een helpdesk ontstond toen hij nog bij Artikel 1 Midden Nederland werkte, het expertise-centrum voor gelijke behandeling en discriminatiezaken. De toenmalige directeur wilde discriminatie niet

alleen bestrijden, maar ook voorkomen. “Veel studenten van hbo- en mbo-scholen vinden daardoor geen stageplek, dat stelde de Sociaal Economische Raad een paar maanden geleden nog vast in een rapport. Via de helpdesk kunnen we jaarlijks zo’n honderd stagiaires een plek bieden.”

Netwerk gebruiken

‘We’, dat zijn behalve Art. 1 Midden Nederland en de bibliotheek Kanaleneiland ook de stichting Asha en de stichting Lezen & Schrijven. Asha, waar Radj bestuurder is, levert bijdragen aan ‘Utrecht zijn we samen’, onder meer door stagiaires in te zetten bij de organisatie van dialoogavonden. “Via dat netwerk haal ik stagiaires hier naartoe. De begeleiding kost niet veel tijd, het is echt niet nodig om voortdurend hun hand vast te houden. Studenten zijn al aardig zelfstandig en de deelnemers gemotiveerd, dat helpt.

Mazen Saytoof en ROC-stagiaire Ebrahim Fazal.

Mensen weten ons steeds beter te vinden, we overleggen momenteel dan ook met de bibliotheek in Overvecht om daar een tweede helpdesk te beginnen.” Het mes snijdt bij Radj Ramcharan altijd aan twee kanten: studenten worden geholpen aan een stageplek en via die plek helpen de studenten op hun beurt weer anderen met het vinden van werk. “De arbeidsmarkt is krap en wanneer je een vreemde achternaam hebt wordt het nog moeilijker. Maar het is tegelijk zo dat organisaties en bedrijven die niet discrimineren, kandidaten ook afwijzen wanneer ze een slechte brief hebben geschreven. Dus iedereen die dat lastig vindt, heeft baat bij ondersteuning.”

Siham Bilal links, Radj Ramcharan in het midden en stagiaire rechts.

Ervaringen delen

Werkzoekenden komen meestal bij de helpdesk terecht via het buurtteam of van horen zeggen. Maar ook Utrechtse met een uitkering maken er gebruik van om aan hun sollicitatieplicht te voldoen. “Met de gemeente deel ik mijn ervaringen en praat ik over mogelijkheden om de helpdesk verder te professionaliseren. Goede begeleiding is zó belangrijk. De maatschappij verwacht steeds vaker van mensen dat ze zelf initiatieven nemen en zelfredzaam zijn, maar ze weten lang niet altijd waar ze terecht kunnen, bijvoorbeeld wanneer ze zich willen laten omscholen. Bij de gemeente doen ze hun best, maar er is op dat gebied nog wel winst te behalen.”

Dynamische plek

De bibliotheek Kanaleneiland is een dynamische plek waar meerdere organisaties zijn gehuisvest die kwetsbare groepen Utrechtse ondersteunen. Zo houden wegwijzers van Taal Doet Meer op dezelfde

tijden als de helpdesk hun spreekuur voor taalondersteuning en computergebruik. “Dit is een perfecte, laagdrempelige omgeving waar alles mooi in elkaar grijpt. Bij de helpdesk vragen we mensen bijvoorbeeld of ze ook interesse hebben in computerles, alles grijpt hier in elkaar. Zijn advies aan werkzoekenden die moeite hebben met Nederlands? “Vraag hulp! Ook een academicus laat zijn of haar sollicitatiebrief nalezen. Het is altijd fijn als er iemand met je meekijkt, niet omdat je zo hulpeloos bent, maar om praktische tips te geven.”

Vurig betoog

En ineens begint Radj, inmiddels ook werkzaam voor de stichting Lezen & Schrijven, een vurig betoog over het belang van taalbeheersing.

“Taal is het belangrijkste middel om je te ontwikkelen, wie de taal niet goed beheerst, loopt een grotere kans om te vereenzamen. Utrecht moet daar hard aan blijven werken!” Aan de andere kant van de tafel

bestudeert Mazen Saytoof zijn cv samen met ROC-stagiaire Ebrahim Fazal, die Human Resources Management studeert aan het ROC Midden-Nederland. “Deze ervaring past heel goed bij mijn opleiding, maar het is niet alleen dat. Ik leer heel veel van het sociale contact en dat is minstens zo waardevol.” Mazen is gevlucht uit Syrië, evenals Siham Bilal. Daar werkte hij als schilder en dat beroep wil hij hier ook weer gaan uitoefenen. Lachend: “Ik blijf hier naartoe komen tot het gelukt is.”

Preventie

Docenten leren lastige kwesties aan te snijden in de klas

De dag na een aanslag sta je als docent van een basisschool voor de klas. Wat doe je dan? Vraag je aan de leerlingen hun rekenboek te openen, zoals gebruikelijk, of ga je het gesprek aan over wat er is gebeurd? Onderwijzers zijn vaak handelingsverlegen wanneer zich lastige thema's voordoen. Personeel van twaalf basisscholen in Overvecht krijgt daar steun bij via het actieplan 'Utrecht zijn we samen'.

Maandagmiddag vier uur, Joannes XXIII-school Overvecht. Zo'n vijftien onderwijzers gaan naar huis na een lange studiedag over het verminderen van handelingsverlegenheid bij het bespreken van thema's als polarisatie, discriminatie en radicalisering. 's Ochtends zijn ze in gesprek

geweest met Caroline Verhoeff, medeoprichter van Stichting Vreedzaam en stedelijk regisseur van De Vreedzame Wijk in Utrecht. 's Middags deelde Amy-Jane Gielen, expert radicaliseringsvraagstukken, haar kennis met het team. "Het is heel goed dat we ook als team

praten over lastige kwesties, dat is voorwaarde om op één lijn te zitten," zegt Miranda Stapper, de juf die als laatste vertrekt.

"Mij persoonlijk heeft deze dag vooral geleerd dat ik me niet alleen wil laten leiden door wat kinderen aandragen als mogelijke gespreks-onderwerpen in de klas naar aanleiding van bepaalde gebeurtenissen. Wanneer je zelf het initiatief neemt, kun je kinderen soms ook over een drempel helpen."

Pedagogisch beleid

De docent die kinderen niet alleen 'schoolse' vaardigheden bijbrengt, maar ook bij de hand neemt als bevlogen en deskundig pedagoog.

Het is het ideaalbeeld van Caroline Verhoeff. “Vanochtend ging het onder meer over de verantwoordelijkheid die de docent als pedagoog heeft: waartoe voeren we op, wat vinden we belangrijk. Het gesprek daarover is nodig om als school tot een samenhangend, capabel pedagogisch beleid te komen.”

En dat is in ieder geval het streven van de twaalf basisscholen in Overvecht die samen één brede school vormen en ook bijna allemaal vreedzame scholen zijn. Ze wilden graag een training handelingsverlegenheid, maar dan wel gekoppeld aan de vreedzame methodiek waarmee houding en vaardigheden worden ontwikkeld op het gebied van democratisch burgerschap. “Kinderen leven in gescheiden werelden: school, thuis, de buurt... Dat kan ertoe leiden dat ze zich verloren voelen en tegen problemen gaan aanlopen. De vreedzame methode benadrukt het leggen van verbindingen, het belang van een omgeving met duidelijke regels, waar ze zich op meerdere plekken

vertrouwd voelen en op dezelfde manier worden behandeld.”

Geen projectencarrousel

Amy-Jane Gielen, die promoveert op de effectiviteit van het anti-radicaliseringsbeleid, juicht die koppeling toe. “Utrecht brengt niet ineens een projectencarrousel op gang die weer tot stilstand komt wanneer de subsidie op is, maar borduurt voort op wat er al is. De stad werkt al langere tijd op meerdere manieren aan gelijkwaardige communicatie met groepen bewoners, onafhankelijk van de actualiteit. Wanneer het dan een keer misgaat, heb je in ieder geval een basis gelegd waarmee je weer verder kunt.” Ze legt de docenten aan het eind van de middag casussen voor en de docenten kunnen vervolgens aangeven in hoeverre die blijken geven van radicalisering. Daarna is er ruimte voor discussie. “Radicalisering is een fenomeen als loverboys of criminaliteit: het begint bij kwetsbare jongeren, je hoeft er niet van in de kramp te schieten. En het is goed

Amy-Jane Gielen, trainer radicaliseringsvraagstukken: “Utrecht brengt niet ineens een projectencarrousel op gang die weer tot stilstand komt wanneer de subsidie op is, maar borduurt voort op wat er al is.”

wanneer docenten zich realiseren dat ze er niet alleen voor staan bij het bespreekbaar maken: ze hebben collega's en kunnen bij ongerustheid ook contact opnemen met professionals bij de gemeente.

Emotioneel geraakt

Handelingsverlegenheid ontstaat volgens Caroline onder meer doordat leerkrachten zelf emotioneel worden geraakt. “Bijvoorbeeld na een aanslag, wanneer kinderen hun sympathie uiten voor de daders. Een leerkracht liep eens de klas uit omdat hij niets meer wist te zeggen. Wij hopen met de training hun kennis te vergroten en hun rol als pedagoog te versterken, zodat ze het gesprek aangaan.” Belangrijk daarbij is dat een leerkracht niet oordeelt. “Weinig ruimte geven aan kinderen komt doorgaans voort uit onmacht. Wees oprecht nieuwsgierig, stel vragen die leiden tot nieuwe vragen, durf los te laten en op je handen te zitten. Je verruimt het blikveld van een kind door het zelf dingen te laten ontdekken.” Ze herinnert zich een kringgesprek over religie. “In Overvecht wonen veel moslimkinderen die vinden dat zij het ware geloof hebben. Een meisje vroeg zich toen hardop af of katholieken misschien ook die overtuiging hebben. Ik vind

Caroline Verhoeff tijdens de training handelingsverlegenheid op de Joannes XXIII-school. “Weinig ruimte geven aan kinderen komt doorgaans voort uit onmacht. Wees oprecht nieuwsgierig, stel vragen die leiden tot nieuwe vragen, durf los te laten en op je handen te zitten.”

het prachtig dat ze in staat was dat zelf te bedenken, en het is precies wat we willen bereiken.”

Niets opleggen

De helft van de twaalf scholen heeft

inmiddels een training gevolgd. Ze verschillen allemaal qua inhoud, afhankelijk van het karakter van iedere afzonderlijke school. “Ik heb met alle scholen vooraf twee gesprekken gevoerd en een beeld gevormd van wat

ze al doen. We leggen ook niets op, ieder school mag zich op z'n eigen manier in de praktijk inspannen om de pedagogiek op een hoger plan te krijgen." De trainingen zijn inmiddels wel enigszins aangepast, maar niet om inhoudelijke redenen. "Zo'n studiedag duurt wel lang. Docenten zijn doeners en vinden dat best lastig. We hebben de training nóg interactiever gemaakt om de aandacht vast te houden. Vandaag ging het perfect, het was een open en betrokken groep. Als alle trainingen achter de rug zijn gaan we het geheel evalueren. We willen graag weten wat de leraren met het geleerde doen. Ik hoop dat we in ieder geval een klein beetje bijdragen aan de manier waarop de scholen zich ontwikkelen."

'Verbindende rol scholen belangrijk'

Yuksel Motorcu begrijpt de handelingsverlegenheid van leraren wel. "Van bepaald gedrag dat leerlingen vertonen nemen ze bijvoorbeeld aan dat het bij hun cultuur hoort en ze

zijn om die reden soms bang iemand te kwetsen wanneer ze aanleiding voor een gesprek zien," zegt de beleidsadviseur jeugd en coördinator van de werkgroep onderwijs van 'Utrecht zijn we samen'.

De training om die handelingsverlegenheid te verminderen noemt ze noodzakelijk. "Leraren kunnen extra bagage in een snel veranderende, polariserende samenleving goed gebruiken. Het mooie is dat de scholen zelf hebben aangegeven dit graag te willen. Daaruit blijkt wel dat er behoefte aan is. Een heldere pedagogische visie heeft grote preventieve waarde: jongeren zullen zich minder snel apart gezet voelen. De verbindende rol van scholen vind ik heel belangrijk."

Een vervolg op de trainingen is inmiddels al gereed. "In samenwerking met twee basisscholen hebben we een module speciaal voor de groepen 7 en 8 ontwikkeld die nog dieper op het onderwerp ingaat. De module is niet alleen bedoeld voor docenten, maar ook voor ouders en kinderen."

Yuksel Motorcu, coördinator van de werkgroep onderwijs van 'Utrecht zijn we samen': "Leraren kunnen extra bagage in een snel veranderende, polariserende samenleving goed gebruiken."

Preventie

Scholen aan de slag met digitaal burgerschap

Met een tablet of smartphone kun je de hele wereld in je hand houden: koopjes, concerten, foto's van vrienden, de weersvoorspellingen, chats, likes...maar ook haatberichten, nepnieuws, complottheorieën en politieke boodschappen met een bedenkelijke strekking. Hoe onderscheid je als jongere waarheid van waan, feiten van meningen, verbinding van polarisatie? Via het project Proeftuinen Digitaal Burgerschap, een initiatief vanuit het actieplan 'Utrecht zijn we samen', proberen meerdere organisaties middelbare scholen en ouders daarbij te helpen.

De beste manier om nepnieuws te leren herkennen? "Zelf nepnieuws maken," is het antwoord van Michiel Kalverda. Op MAVO TIEN gaf de oprichter van het digitale jongeren-nieuwskanaal TMI.news onlangs nog een workshop als onderdeel

van de Proeftuinen, in samenwerking met studenten journalistiek van de Hogeschool Utrecht. Leerlingen kregen eerst een introductie over journalistieke vaardigheden en gingen daarna zelf met hun tablet aan de slag om een 'nepnieuwsitem' te

maken. "Het is een manier van leren die leerlingen enorm aanspreekt: ze kunnen hun creativiteit kwijt door zelf de straat op te gaan om te filmen en krijgen daarbij hulp van jonge mensen waar ze makkelijk contact mee maken. Het is opvallend dat probleemleerlingen eveneens hun best doen. Deze werkvorm is ook voor deze groep heel geschikt."

Vernieuwende startup

TMI.news was in 2016 de meest vernieuwende journalistieke startup. Aanvankelijk ging het om nieuws-vlogs gemaakt door jongeren voor jongeren, maar al snel kwam de vraag voor het maken van een workshop over mediawijsheid. Digitaal burgerschap was 'hot', vooral in relatie tot middelbare scholieren

Michiel Kalverda, oprichter van het digitale jongerennieuwskanaal TMI.news:

“Ik hoop te bereiken dat jongeren online kritische keuzes kunnen maken en zelfstandig een verantwoorde koers kunnen bepalen.”

voor wie sociale media heel belangrijk zijn. “Ik vond het een uitdaging om lessen te gaan ontwikkelen die hierop aansluiten, onder meer over nepnieuws, maar inmiddels ook over onderwerpen als sexting, framing en mediamisleiding. Ik hoop te bereiken dat jongeren online

kritische keuzes kunnen maken en zelfstandig een verantwoorde koers kunnen bepalen.”

MAVO TIEN behoort met de andere Utrechtse middelbare scholen Globe College, Trajectum College en Via Nova College tot de Proeftuinen Digitaal Burgerschap. “Scholen zien

“Utrecht is voor alle kinderen van alle kleuren en geloven die samen leren en spelen.”

heel graag dat hun leerlingen online weerbaarder worden en beter leren omgaan met de gigantische hoeveelheid informatie die op ze afkomt,” zegt Marit Lut, projectmedewerker bij Mira Media, voor ‘Utrecht zijn we samen’ ‘regievoerder’ van het project. “Ze willen het onderwerp wel aandacht geven, maar weten vaak niet hoe. De hulpvraag is groot. Scholen ervaren het als een verademing wanneer we met ze gaan praten en aan de slag gaan.”

Overleg belangrijk

Dat overleg is belangrijk omdat de scholen zelf bepalen op welke wijze zij vormgeven aan het digitaal bur-

Marit Lut, projectmedewerker bij Mira Media en voor 'Utrecht zijn we Samen' 'regievoerder' van de Proeftuinen: "De hulpvraag is groot. Scholen ervaren het als een verademing wanneer we met ze gaan praten en aan de slag gaan."

gerschap. "Ze doen het ieder in hun eigen tempo. Wij vragen waar ze tegenaan lopen en vervolgens maken we samen een plan van aanpak met zes speerpunten: visie en beleid, competenties van de betrokken professionals, samenwerking met externe partners, ouderbetrokkenheid, 21e-eeuwse vaardig-

heden zoals mediawijsheid en ten slotte media-educatie. Al die onderdelen vormen een samenhangend geheel waarmee een school flinke stappen vooruit kan zetten." En die stappen zijn hard nodig, is ook de overtuiging van Abdullah Pehlivan, strategisch adviseur en coördinator van de werkgroep

communicatie waarvan één van de speerpunten digitaal burgerschap is. "Polarisering en radicalisering hangen samen met de manier waarop we communiceren. De invloed van de digitale wereld groeit razendsnel en zonder kritische vaardigheden groeit ook de kans dat groepen mensen in hun eigen bubbel blijven zitten. Daar kun je iets aan veranderen door scholieren daar bewuster van te maken."

Stroomversnelling

Vormgeven aan digitaal burgerschap is niet eenvoudig. Wie is er verantwoordelijk voor? Wat is de rol van ouders? Van scholen? Van maatschappelijke organisaties? Het is dan ook zoeken geweest naar een goede aanpak, geeft Abdullah toe. "Maar die energie is niet voor niets geweest. De conferentie over digitaal burgerschap, die we in juni hielden, heeft alles in een stroomversnelling gebracht en inmiddels hebben we de juiste partners aan tafel gekregen en zijn we daadwerkelijk gestart. Een

Abdullah Pehlivan, strategisch adviseur
'Utrecht zijn we samen': "Een school die
werk wil maken van digitaal burgerschap,
kan daar dankzij ons actieplan ruimte voor
maken in het lesaanbod, de visie en het
beleid."

school die werk wil maken van digitaal burgerschap, kan daar dankzij ons actieplan ruimte voor maken in het lesaanbod, de visie en het beleid. We zullen af en toe ongetwijfeld fouten maken, maar daar leer je alleen van."

Michiel: "Het toffe van 'Utrecht zijn we samen' is inderdaad dat we niet alleen veel praten en nieuwe visies ontwikkelen, maar dat er concrete acties worden ondernomen en dat scholen al bezig zijn om het digitaal burgerschap onderdeel te maken van hun identiteit."

Maatwerk leveren

Marit: "Samen met de partners kijken we hoe we de Proeftuinen vorm kunnen geven. Wanneer een school bijvoorbeeld een projectweek heeft waarin een gat valt, kunnen wij contact opnemen met TMI.news of een andere partner en direct maatwerk leveren om dat gat op te vullen." Het project is in ieder geval voor de komende anderhalf jaar financieel geborgd, maar de drie kijken nu al

verder dan die periode.

Marit: "Het zou mooi zijn wanneer de deelnemende scholen over een jaar of vier een werkwijze hebben waarin hun visie op digitaal burgerschap volledig is ingebed en dat ze daar ook trots op zijn."

Michiel: "Dit is nog maar het beginstadium, hopelijk sluiten nog veel meer scholen zich aan. Ikzelf heb al plannen voor een online-platform over digitaal burgerschap voor scholieren uit ieder leerjaar en van ieder niveau. Internet heeft niet alleen risico's, maar biedt vooral ook heel veel mogelijkheden waar we gebruik van kunnen maken."

Abdullah: "Online kun je ook groepen mensen met elkaar verbinden, dat is ook het mooie van internet. Bewustzijn over digitaal burgerschap is niet alleen belangrijk voor scholen, maar voor alle organisaties. We lopen als stad voorop bij deze ontwikkelingen. Utrecht kan wereldwijd een voorbeeldrol vervullen en ik vind het supertof om daar een bijdrage aan te kunnen leveren."

‘Er valt nog veel te winnen’

Het project Proeftuinen Digitaal Burgerschap is verdeeld over drie domeinen. Abdullah: “Naast de middelbare scholen zijn de domeinen Vreedzame School/Wijk en het jongerenwerk belangrijk, want we vinden dat het om een gezamenlijke pedagogische verantwoordelijkheid gaat.”

Lidwien Knibbeler, directeur Jongerenwerk Utrecht: “Op dit moment zijn we met jongerenwerkers in gesprek over hoe we sociale media nog beter kunnen integreren in onze pedagogische visie en werkwijze. De spelregels, die wij met jongeren op straat en in de accommodaties afspreken, gelden ook voor hoe zij met elkaar omgaan in de online wereld, zoals respectvol omgaan met elkaar. Daar valt nog wel een wereld te winnen en hier ligt een opdracht

voor ons als jongerenwerk, maar ook voor andere opvoeders.”

In Utrecht werkt ruim 80% van de basisscholen met de Vreedzame School, een programma voor democratisch burgerschap.

Caroline Verhoeff, stedelijk regisseur van De Vreedzame Wijk in Utrecht:

“Digitaal burgerschap is een vanzelfsprekend onderdeel van burgerschap. Veel vo-scholen hebben nog moeite om hier op een goede wijze vorm aan te geven, met aandacht voor de doorlopende ontwikkelingslijn vanuit het basisonderwijs en de uitgangspunten van Utrecht als Vreedzame Stad.

Deze veelzijdige, samenhangende ontwikkeling is nieuw en betekent dus ook een zoektocht naar de juiste wegen en invulling. Een zoektocht waar nu met de Proeftuinen, samen met partners, een mooi begin mee is gemaakt.

Heel beloftevol is het enthousiasme waarmee deze samenhangende ontwikkeling door onderwijs en partners wordt omarmd.”

Preventie

Korte lijnen naar jongerenwerker op school

Hanae Haddouche loopt op maandagochtend door het Trajectum College, op weg naar de jongerenruimte. Om de haverklap begroeten leerlingen haar op een vertrouwde manier, alsof ze één van hen is. Ze maakt een praatje met de een, informeert naar een afspraak bij de ander, lijkt bijna iedereen persoonlijk te kennen alsof ze leraar is. Maar in werkelijkheid is Hanae jongerenwerkster.

Via 'Utrecht zijn we samen' gaat er meer geld naar het Utrechtse jongerenwerk. Daardoor is het mogelijk het schooljongerenwerk en het meidenwerk een impuls te geven. Op het Trajectum College in Overvecht zijn dagelijks beroepskrachten van het Jongerenwerk Utrecht (JoU) te vinden. Hanae praat veel met leerlingen, zowel individueel als in groepen,

maar ook met ouders en de schoolleiding. Helpt met het bijleggen van conflicten of het voorkomen daarvan. Zorgt voor een open sfeer waarin leerlingen zich op hun gemak voelen. Luistert aandachtig. Maakt plannen waarmee leerlingen binnenboord gehouden kunnen worden wanneer het minder goed gaat. "Gisteren na schooltijd belde de school me nog

Jongerenwerker Hanae Haddouche:
"Ik voel me soms een beetje tolk tussen de school en de jongeren".

omdat er iets aan de hand was met een leerling wiens vader in het ziekenhuis ligt. Dan probeer ik zo snel mogelijk contact te maken en na te gaan of ik misschien iets kan betekenen.” Lacht: “Ik voel me soms een beetje een tolk tussen de school en de jongeren.”

Populaire plek

De jongerenruimte is een populaire plek voor scholieren die uitval van lessen hebben. Hier komen in de loop van de dag tientallen leerlingen bij elkaar om wat te kletsen of een spelletje doen: kaarten of met de Playstation spelen. Hanae en een collega zijn vandaag als begeleiders aanwezig, de minimale JoU-bezetting voor een schooldag is één beroepskracht en een stagiaire. Een paar jongens praten over de islam en iemand in het groepje zegt: “Moslims zijn goeie mensen.” Hanae spitst onmiddellijk haar oren. Ze beschouwt het als een opmerking die vraagt om er op een geschikt moment op terug te komen bij de

jongens. “Van moslims zijn goeie mensen is het maar een kleine stap naar ‘christenen zijn géén goeie mensen’. Wij proberen leerlingen duidelijk te maken dat het belangrijk is respect voor iederéén te hebben.”

Meerdere culturen

Yasmine Albay en Salah Sekalli (allebei 15 jaar) komen bijna iedere dag naar de jongerenruimte. “Het is fijn dat die mogelijkheid bestaat,” zegt Yasmine. “Je leert elkaar

Yasmine, Salah en andere jongeren leveren een bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk door zich in te zetten als vrijwilliger.

beter kennen en het is een veilige plek waar ik me thuis voel. Salah vult aan: “Als je een probleem hebt, kun je hier terecht. Je voelt je niet gediscrimineerd of buitengesloten, ook al ben je geen moslim. Het samenbrengen van meerdere culturen vind ik belangrijk. Als je een goed gesprek hebt, doet het er niet toe of je jood, christen of moslim bent.”

Hanae gebruikt de ruimte ook voor het bijleggen van conflicten tussen scholieren via de methode van de Vreedzame School die het Trajectum College gebruikt. “We zorgen ervoor dat die niet oplopen, we willen er zo vroeg mogelijk bij zijn. Als er een incident is in de wijk waar leerlingen bij betrokken zijn, proberen we ze hier al binnen te krijgen nog voordat de les begint. Daarbij werken we nauw samen met de school en praten we met ouders, die vaak niet op de hoogte zijn van wat hun kinderen doen. En niet alleen dat: we laten ouders ook met elkaar praten om verbindingen tot stand te brengen.”

‘Grote wereld’

Op school voelen leerlingen - vaak van Marokkaanse afkomst - zich niet snel buitengesloten. Dat gebeurt meestal pas wanneer ze een baan gaan zoeken. Hanae probeert de leerlingen daarom voor te bereiden op de ‘grote wereld’ buiten school en buiten het vertrouwde Overvecht. “Ik merk dat leerlingen het vaak moeilijk krijgen wanneer die vertrouwdheid wegvalt. Dan voelen ze zich vaker buitengesloten en denken ze dat dat met hun afkomst te maken heeft. Ik haal ze uit hun comfortzone door soms uitstapjes te maken, bijvoorbeeld naar Amsterdam, en door ook over dit onderwerp veel met ze te praten.” Yasmine, Salah en andere jongeren leveren een bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk door zich in te zetten als vrijwilliger, bijvoorbeeld tijdens de Culturele Zondag: “Dat is ook leerzaam voor hun eigen ontwikkeling, dus dat stimuleren we graag.”

Onmisbaar hulpmiddel

Een onmisbaar hulpmiddel is haar telefoon, die ze intensief gebruikt om te weten wat er speelt op sociale media. “Daar kom je heel wat voorbeelden van racistische uitingen en polarisering tegen. Ik zie wat jongeren liken en volg pagina’s om te zien wat jongeren volgen. Wanneer ik een probleem zie, ga ik er onmiddellijk mee aan de slag.” Waar die gedrevenheid vandaan komt? “Vanuit mijn geloof voel ik de behoefte om anderen te helpen. Het leven is maar kort, dus negativiteit en ellende moeten niet te veel tijd opslokken. Ik kan intens genieten van ‘mijn’ jongeren. Ze zijn puur en geven me energie. En ik weet zeker dat er door onze inspanningen minder jongeren buiten de boot vallen en polariseren.”

‘Sfeer is aantoonbaar beter’

Beleidsadviseur Antje Velthuis is overtuigd van het nut van extra investeringen in het schooljongerenwerk en het meidenwerk (deels op scholen en deels in de wijk) door

beroepskrachten van JoU. “Uit een recente evaluatie blijkt dat de sfeer op scholen aantoonbaar beter is geworden en de scholen waarderen hun bijdrage ook.” De jongerenwerkers kennen de jongeren al vanuit de buurt en hebben expertise in het laagdrempelig leggen van contacten. “Hun verbindende kracht is groot en ze hebben een breder beeld van hoe het met de leerlingen gaat dan leerkrachten. Is er reden tot zorg? Vertoont iemand een gedragsverandering die mogelijk met polariseren te maken heeft? Op die vragen krijg je dankzij de extra inzet sneller antwoorden.” Die inzet is mogelijk dankzij tijdelijke, financiële steun van de NCTV, de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. “Die steun stopt, maar we buigen ons nu al over de vraag op welke manier we deze manier van werken overeind kunnen houden. We gaan onder de paraplu van ‘Utrecht zijn we samen’ zeker op zoek naar andere bronnen, want continuïteit is superbelangrijk.”

‘Leerlingen voelen zich gezien’

“We zien dat het pedagogisch klimaat op onze school sterk is verbeterd door de inzet van het jongerenwerk,” zegt teamleider Bianca Kamerbeek van het Trajectum College. “Leerlingen voelen zich meer gezien. We hebben minder incidenten, en wanneer ze er wel zijn, worden ze snel hersteld door in samenwerking met de jongerenwerkers met de betrokken leerlingen in gesprek te gaan. Ze delen hun ervaringen vervolgens ook met leerlingen in meerdere klassen om een voorbeeldfunctie te vervullen.” Snel signaleren, snel praten. Die preventieve aanpak werkt, is haar overtuiging. “De lijnen met het jongerenwerk zijn heel kort. Wanneer Hanae in de wijk iets hoort over spanningen tussen leerlingen, zoekt ze direct contact met de mentor en de teamleider. Daarna gaan we gelijk om de tafel zitten. Dat doen we ook als we in uitingen van leerlingen iets opvangen over wij/zij-denken.” Het Trajectum College is een vreed-

Beleidsadviseur Antje Velthuis: “De verbindende kracht van jongerenwerkers is groot.”

zame school. “JoU hanteert ook de vreedzame methode die uitgaat van een nette manier van met elkaar omgaan. De neuzen staan dus dezelfde kant op en dat is goed voor de leerlingen. Fouten maken mág, als ze er maar van leren.”

Preventie

Jongerendialoog: gebruik wijsheid van de minderheid

De ene jongere wil dat de grenzen dichtgaan omdat hier al te veel buitenlanders zijn, de andere vindt dat onzin en wil dat we gastvrij zijn tegenover nieuwkomers. Hoe bereik je dat ze begrip en respect hebben voor elkaar, ondanks hun botsende meningen? Vanuit 'Utrecht zijn we samen' steunt de gemeente een aantal organisaties die, op verschillende manieren, jongerendialogen op poten zetten. "Durf ook naar je onderbuikgevoelens te luisteren."

Donderdagavond, het Educatorium op de Uithof. Zo'n 25 jongeren, bijna allemaal student, luisteren tijdens de training Eerste Hulp Bij Polarisatie naar een levendige uiteenzetting van Gideon, voorzitter van de Stichting voor Gesprek & Dialoog. Hij heeft

het over de wijsheid van de minderheid en het doen van concessie om iemand over de 'streep' naar de meerderheid te trekken. Over het monopolie claimen op een waarheid. Over de sabotagelijijn die begint bij onschuldige grappen en kan

eindigen in oorlog. En, onvermijdelijk als het om polarisatie gaat, over de hardheid van de zwarte piet-discussie.

Topje van de ijsberg

De uiteenzetting is een inleiding voor het 'echte werk': in tweetallen discussiëren over voor- en nadelen van het sluiten van de grenzen volgens de dialoogmethode van Deep Democracy. "Ons bewustzijn is het topje van een ijsberg, het is de moeite waard de potentie te zien van wat er ónder het oppervlak allemaal te vinden is aan emoties en onderbuikgevoelens," zegt Gijs van Beek, mede-initiatiefnemer van de Stichting House of Deep Democracy.

Initiatiefnemer Gijs van Beek (rechts):
“Bij het vormen van een meerderheid, is het goed de wijsheid van een minderheid mee te nemen om een breed draagvlak te krijgen.”

“Bij het vormen van een meerderheid, is het goed de wijsheid van een minderheid mee te nemen om een breed draagvlak te krijgen. We proberen op een verdiepende manier met conflicten om te gaan.”

Apartheid

De methode is na het afschaffen van de apartheid in Zuid-Afrika ontwikkeld door Myrna Lewis en wordt inmiddels wereldwijd gebruikt.

“De stichting probeert de methode

zo breed mogelijk te verspreiden. Daarom werken we ook graag samen met andere organisaties zoals Dare to be Grey en de Stichting voor Gesprek & Dialoog. Gideon is bijvoorbeeld door ons opgeleid.”

De dialoogavond sluit perfect aan bij de doelstelling van studentenvereniging Legulas om zo divers mogelijk te zijn. “We zijn een jonge vereniging. De meeste van onze leden hebben nu nog een Turkse achtergrond, maar we streven naar een multicultureel karakter,” zegt voorzitter Rabia Gilic.

Gesprek aangaan

Het organiseren van activiteiten die daarbij passen staat hoog op de agenda, zoals een kerstdiner en een iftarmaaltijd waar iedereen welkom was ongeacht de achtergrond. “Ik mag dan wel anders denken dan jij, maar wil wél het gesprek met je

aangaan. Als we dát bewustzijn door onze activiteiten weten te vergroten, denk ik dat we een goede bijdrage leveren aan het tegengaan van polarisatie.”

Vanavond lijkt dat in ieder geval te lukken. De deelnemers discussiëren soms fel, maar tegelijk ontspannen. “Ik was nieuwsgierig naar deze avond en ben er speciaal voor uit Amsterdam gekomen,” zegt Sade van Ophem, tweedejaarsstudent aan de lerarenopleiding maatschappijleer. Ze had al eerder een training Deep Democracy gevolgd, maar alleen in een groep. “In tweetallen werken is echt anders, je voelt je nét wat sterker dan alleen in een groep. Het is een interessante aanpak die ik in de klas goed kan gebruiken wanneer het over moeilijke onderwerpen gaat.”

Verschillende dialoogtechnieken

In het Fort van de Democratie (nu Democratiefabriek) komen jaarlijks zo’n zesduizend jongeren, vooral middelbare scholieren, letterlijk en figuurlijk in beweging. In tweetallen

wandelen ze door een interactieve tentoonstelling over democratie en maken ze discussiërend allemaal opdrachten. “Het voelt helemaal niet als leren,” zegt groepsbegeleider Marja Hanko. “Op een luchtige manier maken ze kennis met een heleboel kanten van het begrip democratie. Ik merk dat ze daar vaak maar weinig over weten.” Thema’s zijn onder meer vooroordelen, diversiteit, vrijheid van meningsuiting en polarisatie. “Al doende denken ze daar meer over na en ontdekken ze waar ze staan. Uit de vele positieve reacties maak ik op dat onze aanpak resultaat heeft.”

Stichting Asha, de Utrechtse zelforganisatie voor Hindostaanse Surinamers, gaat de straat op om jongeren uit te nodigen voor een hapje eten en een aansluitende dialoogbijeenkomst in buurtcentra. “Het is vaak lastig voor studenten mbo en hbo om aan stageplekken te komen, daarom ben ik ze zelf maar gaan aannemen,” zegt

Beleidsadviseur Lisalotte Lemmen: “Iedereen moet zich uiteindelijk thuis kunnen voelen in Utrecht.”

bestuurder Radj Ramcharan lachend. In Overvecht, Kanaleneiland, Leidsche Rijn en Hoograven maken zo’n veertig stagiaires contact met andere jongeren. “Daarnaast werken we samen met ongeveer 25 migran-

tenorganisaties die in het Zuilen-
se buurtcentrum Oase zijn gevestigd. Daardoor kunnen we maandelijks 1 of 2 dialoogbijeenkomsten organiseren waar het altijd ‘volle bak’ is.”

Asha gebruikt de methode van Utrecht in Dialoog die de trainers heeft opgeleid. “We praten meestal in kleine groepen van ongeveer acht personen. Ervaringen vinden we in de gesprekken belangrijker dan meningen, want ervaringen verbinden mensen eerder,” zegt jongeren-coördinator Jorinde Luyts van Utrecht in Dialoog. “En we streven ook naar een zo groot mogelijke diversiteit, zodat we groepen bij elkaar krijgen die gewoonlijk nauwelijks contact met elkaar hebben. Meer begrip kweken is uiteraard mooi, maar Utrecht in Dialoog bereikt ook concrete resultaten. Na een dialoog met studenten ontstond er bijvoorbeeld een samenwerking met sociaal-cultureel centrum Podium-Oost, waar studenten sindsdien de helpende hand bieden. Verbinding in de praktijk dus. “Ik ben er best trots op wanneer we zulke dingen voor elkaar krijgen.”

Eigen aanpak

“Hoe eerder je erbij bent, hoe beter het is.” Dat is het resolute antwoord van beleidsadviseur sociaal domein Lisalotte Lemmen op de vraag waarom Utrecht het organiseren van jongerendialogen stimuleert. “De professionele begeleiding tijdens de dialoogbijeenkomsten vinden we belangrijk, je hoopt dat jongeren daar wat van oppikken. Op sociale media is ook veel discussie, maar daar groeit de afstand tussen meningen vaak alleen maar.” De vier organisaties die financiële steun krijgen van de gemeente hebben allemaal hun eigen aanpak. “En ze werken ook samen met jongerenorganisaties, op die manier kun je verschillende groepen jongeren bereiken. Ik houd zelf nauw contact met alle vier om mee te denken en ze te linken aan andere organisaties die iets kunnen betekenen.”

Of de dialogen leiden tot minder polarisatie in de stad durft ze niet te zeggen. “Jongeren hebben er in ieder geval profijt van in hun eigen ontwikkeling en dat is ook goed voor de stad. Maar het is natuurlijk nog mooier wanneer ze meer begrip krijgen voor afwijkende standpunten en respectvol naar elkaar luisteren. Iedereen moet zich uiteindelijk thuis kunnen voelen in Utrecht.”

Preventie

Jezelf kunnen zijn als moslimjongere

Wat doe je als jongere wanneer iemand je uitscheldt omdat je moslim bent? En hoe reageer je wanneer je moeder met een hoofddoek in de supermarkt als enige haar tas moet openen voor een controle? Hoe kan je jezelf zijn als jongere moslim? Via themabijeenkomsten hoopt Art. 1 Midden Nederland houvast te geven.

Ongeveer een op de zes Utrechters voelt zich volgens de Utrecht Monitor weleens gediscrimineerd. Yassin Harira, student Sociaal Werk aan het ROC Midden Nederland weet uit eigen ervaring hoe dat voelt. Of het nou is in de supermarkt, waar zijn moeder anders wordt behandeld dan 'Petra met de blauwe ogen' of tijdens het zinloze solliciteren naar een stageplek. "Het was zelfs lastig om mijn docent ervan te overtuigen

dat ik op sollicitaties totaal geen reacties kreeg terwijl er wel mensen nodig waren. Je voelt je boos, vernederd, teleurgesteld. Ik heb een Marokkaanse achternaam, maar ben gewoon geboren Nederlander."

Ondersteuning

Yassin wilde niet in zijn gekwetstheid blijven hangen en meldde zich voor de themabijeenkomst 'Jezelf zijn als moslim in Utrecht' van Art. 1 Midden

***"Blijf in gesprek met elkaar,
dwars door grenzen en
verschillen heen."***

Nederland. Het expertisecentrum zet zich in voor gelijke behandeling. Beleidsmedewerker Alper Alasag leidt de bijeenkomsten sinds 2018. De gemeente zorgt voor ondersteuning via 'Utrecht zijn we samen'. "De jongeren groeien op met negatieve, beladen verhalen. Ze krijgen bijvoorbeeld van anderen te horen dat de islam iedereen wil bekeren. Hun vragen zijn aanleiding geweest

Yassin Harira: "Ik heb een Marokkaanse achternaam, maar ben gewoon geboren Nederlander."

voor de inhoud van de bijeenkomsten. Wat moet ik met al die negativiteit? Wat zegt de koran eigenlijk precies over geweld en dialoog? Met die kennis hopen we ze meer houvast te geven." Diversiteit, heilige oorlog, islamofobie. Het zijn allemaal onderwerpen waar Alper veel aandacht aan besteedt. "Ik ga met de jongeren terug naar de bron, de koran, voor het vinden van antwoorden op de vragen. Teksten worden vaak uit hun context gehaald om als munitie te gebruiken. Ik hoop deelnemers de juiste verbanden te laten zien. In de koran staat bijvoorbeeld dat je jezelf in een oorlogssituatie mag verdigen, maar je leest veel vaker over het belang van vreedzaamheid en het goede doen."

Sterker maken

Heet van de naald reageren is zelden vruchtbaar, zegt hij. "Vragen stellen en de dialoog aangaan levert meer op. Ik leer de jongeren het nut in te zien van afstand nemen, dis-

criminerende uitlatingen een plaats te geven in een groter verhaal. Dat maakt ze sterker, weerbaarder." Ook Oualid Izdouzen, klasgenoot van Yassin, was deelmer aan de bijeenkomsten. Het lukte hem eveneens lange tijd niet een stageplek te vinden. "Terwijl een Nederlandse vriend van mij direct werd aangenomen bij een bedrijf waar ik ook had gesolliciteerd. Dat raakt je, natuurlijk. Ze kennen me helemaal niet, zien alleen een vreemde naam en trekken verkeerde conclusies."

Hij vindt de berichtgeving van media over de islam vaak negatief en ziet dat als een belangrijke oorzaak van discriminatie. "Ik wilde weten hoe het allemaal precies zit en daarom ben ik aan de bijeenkomsten begonnen. Negativiteit werkt niet, je kan beter positieve berichten op sociale media zetten, dat helpt wel om mensen te verbinden."

Ruim zeventig procent van de Utrechtse moslims voelt zich weleens gediscrimineerd, blijkt uit recent onderzoek naar islamofobie en moslimdiscriminatie. “Dat is schokkend hoog en we doen dan ook ons uiterste best om daar verandering in te brengen,” zegt beleidsadviseur Lisalotte Lemmen.

Na de aanslagen op twee moskeeën in Nieuw-Zeeland in 2019 ging de gemeente om de tafel zitten met maatschappelijke organisaties om te praten over een intensievere aanpak van islamofobie in Utrecht. Conclusie: er moest eerst onderzoek worden gedaan om beter zicht te krijgen op de problematiek.

De resultaten van het onderzoek, dat Art. 1 Midden Nederland liet uitvoeren, zijn net bekend.

“We gaan nu goed bekijken in hoeverre de aanbevelingen onderdeel kunnen zijn van onze nieuwe antidiscriminatie-agenda. Daarin zal vrijheid van levensbeschouwing een belangrijk thema zijn.”

Multiculti

Net als Yassin is hij meer de waarde van de dialoog gaan inzien, ook in kleine kring. “Ik heb een multiculti-vriendenkring. Soms kun je twijfels over iemand hebben, maar als je daarover praat, ontdek je vaak: hij is toch wel een topkerel of zij een topdame.”

Positief zijn, niet in de slachtofferrol kruipen. “Daarmee kom je al een heel eind,” zegt Alper. “Er gebeuren veel mooie dingen, denk alleen maar aan de vele gemengde iftar-maaltijden tijdens de ramadan. Moslims zouden zulke gebeurtenissen veel actiever bekend kunnen maken.”

Zolang hij zich kan herinneren, houdt Alper zich bezig met het discriminatie-vraagstuk. “Niet alleen professioneel, maar ook als vrijwilliger. Ik hamer op het aangaan van de dialoog. In hokjes denken leidt nergens toe. Ik zie jongeren daarmee worstelen en hoop hun horizon te verbreden. Het doet me goed dat jongeren als Yassin en Oualid zelf een bijdrage willen leveren aan meer

begrip en verbinding. Uiteindelijk moet iedereen zich thuis kunnen voelen in Utrecht.”

Onderzoek

De gemeente is met ‘Utrecht zijn we samen’ volgens hem aardig op de goede weg. “Maar de aandacht mag niet verslappen, discriminatie en islamofobie zijn nog altijd grote problemen voor jongeren. Dat blijkt ook uit onderzoek dat we hebben gedaan. Een half procent van de Utrechters doet melding van discriminatie, maar dat is het topje van de ijsberg. Op basis van de resultaten van ons onderzoek gaan we samen met de gemeente kijken wat de beste aanpak is.”

Yassin: “Het is belangrijk dat Art. 1 Midden Nederland er is, dat er moeite wordt gedaan om discriminatie te verminderen. Dat je merkt dat je niet de enige bent. De bijeenkomsten zijn goed en interessant geweest, ik ben nu toe aan verdere verdieping.”

Radj Ramcharanv (secretaris stichting Asha), Alper Alasag (beleidsmedewerker expertisecentrum Art. 1 Midden Nederland), rechts en voor Yassin Harira en Oualid Izdouzen (studenten Sociaal Werk)

Yassin en Oualid hebben uiteindelijk een stageplek gevonden via de stichting Asha waarvan Radj Ramcharan secretaris is. Ze helpen leerlingen van basisschool Da Costa met huiswerkbegeleiding, ondersteunen ouders bij taal- en computerlessen in buurthuis Oase en doen mee aan dialoog-bijeenkomsten over uiteenlopende onderwerpen.

Radj Ramcharan. “Ik vind het belangrijk jongeren aan stageplekken te helpen. Die zijn onmisbaar voor hun toekomst. Het is sneu wanneer jongeren een paar jaar strijden voor hun diploma en dan de opleiding niet kunnen afmaken omdat de stage buiten hun schuld om niet is gelukt. Zoiets vreet aan hun zelfvertrouwen en maakt de kans op afglijden groot. Dat wil niemand en moeten we absoluut proberen te voorkomen.”

Preventie

Beter communiceren met belanghebbenden

Niemand onbewust uitsluiten. Verbinding tot stand brengen.
De juiste toon aanslaan. De goede woorden gebruiken.
Verschillende groepen bereiken... Het zijn stuk voor stuk aspecten van inclusief communiceren. Publieke organisaties zien het belang ervan in, maar hoe krijg je het voor elkaar? En wat is inclusief communiceren nou eigenlijk precies. Het programma 'Utrecht zijn we samen' zoekt naar antwoorden.

Communicatieprofessionals moeten van veel markten thuis zijn. Met de hoge vlucht die sociale media hebben genomen, ligt iedere boodschap onder een vergrootglas. Een verkeerd woord kan zomaar tot een storm van verontwaardiging leiden. Een onzorgvuldig geformuleerde boodschap tot het splijten van bevolkingsgroepen. Polarisering dus.

En dat wil 'Utrecht zijn we samen' nou net voor zijn. "Je beleid kan nóg zo doordacht en genuanceerd zijn, met verkeerde communicatie doe je het zó weer allemaal teniet," zegt programmacoördinator van 'Utrecht zijn we samen', Abdullah Pehlivan.

Handreiking

Die constatering leidde tot het idee

voor het maken van een zogeheten 'toolkit', zeg maar een gereedschapskist met min of kant-en-klare antwoorden voor communicatiemensen binnen de organisatie. De gemeente benaderde daarvoor het Kennisplatform Integratie & Samenleving (KIS) en Hogeschool Inholland. En de gewenste toolkit veranderde al snel in een voorlopige 'handreiking' omdat inclusieve communicatie nu eenmaal (nog) geen pasklare antwoorden heeft, ondanks de behoefte daaraan. "Essentieel is dat je als communicatieprofessional niet meer denkt in termen van ontvangers van een boodschap, maar in belanghebbenden," zegt KIS-onderzoekster Lineke van Hal. "Je geeft de regie een beetje uit handen en communiceert in

Programmacoördinator Abdullah Pehlivan: “Je beleid kan nóg zo doordacht en genuanceerd zijn, met verkeerde communicatie doe je het zó allemaal weer teniet.”

samenspraak.” Die werkwijze roept de vraag op wie die belanghebbenden dan zijn. “Je moet scherp krijgen wie je wilt bereiken en wat die mensen verbindt. Dus zoek je naar overeenkomsten en verschillen en stel je samen vast waarmee je in de communicatie rekening wilt houden.”

Ken je bewoners

“Het gaat over het kennen van je bewoners en weten wat belangrijk voor hen is.” zegt communicatieadviseur sociale media Annemieke Rebel van de Politie Midden-Nederland. Ze deed mee aan het onderzoek van KIS waarin studenten van Hogeschool Inholland inclusieve

“Meer wij, minder zij.”

communicatie-oplossingen bedachten samen met diverse organisaties, zoals de politie. “We hebben veel accounts op sociale media die onder meer worden beheerd door wijk-agenten. Het is belangrijk dat wijk-bewoners niet alleen een goed beeld krijgen van politiemensen, maar ook dat ze zichzelf herkennen. Een studente merkte op dat het account van een wijkagent wel erg wit was. Dat was voor de agent een eyeopener.” Ze noemt een ander voorbeeld van de NS, die een jaar geleden in omroepberichten ‘Dames en heren’ verving door ‘Beste reizigers’. “Met het eerste sluit je bijvoorbeeld jongeren uit en mensen die zich noch man noch vrouw voelen. Insluiten is weten waar mensen zich in herkennen. En een mens is meer

Communicatieadviseur Annemieke Rebel: “Het gaat over het kennen van je bewoners en weten wat belangrijk voor hen is.”

dan één kenmerk. De formulering ‘een zieke man’ heeft al een andere lading dan ‘een man die ziek is.’ Tijdens presentaties voor collega’s besteedt ze veel aandacht de communicatie

tussen politie en bewoners. “Ik vind het absoluut noodzakelijk te blijven praten over inclusiviteit en hoop een bijdrage te leveren door collega’s daar bewuster van te maken.”

Andere mindset

De handreiking gaat verder dan dat: volgens de definitie is inclusief communiceren ‘ingebod in organisatiestructuren’. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan met alleen maar een handreiking.

Lineke van Hal: “Het vraagt om een andere mindset dan de traditionele. Je hebt voorlopers nodig die de werkwijze in praktijk brengen, niet alleen bij potentieel polariserende onderwerpen, maar ook andere.”

De kennis- en praktijkpartners die samen aan de handreiking hebben gewerkt, willen graag een meerjarig vervolgonderzoek doen om tot nauwgezetere aanbevelingen te komen. De behoefte van publieke organisaties aan handvatten is namelijk groot. “De aandachtspunten hebben we scherper gekregen, er is nu een springplank. Maar er is ook meer praktijkervaring én kennis nodig. Ik hoop dat organisaties aan de slag gaan en niet in een kramp van politieke correctheid schieten en bang zijn voor het maken van fouten.

Onderzoekster Lineke van Hal: “Essentieel is dat je als communicatieprofessional niet meer denkt in termen van ontvangers van een boodschap, maar in belanghebbenden.”

Inclusief communiceren is alleen mogelijk door uitproberen.” De factor tijd kan daarbij soms wel spelbreker zijn, vult Abdullah Pehlivan aan. “Wanneer het om spannende situaties gaat, bijvoorbeeld een grote demonstratie, wil je zorgvuldig zijn, maar tegelijk onrust onder bewoners voorkomen en dat vraagt om snel handelen. Afstemming met belanghebbenden is door tijdgebrek helaas niet altijd even goed mogelijk. Maar ook bij het maken van een folder voor een ziekenhuis in de wijk kun je inclusief denken.”

Minder reparatiewerk

Afstemmen vergt tijd, maar die investering kan zich volgens Lineke van Hal terugbetalen. Het is enigszins vergelijkbaar met het verstrekken van bouwvergunningen waar bewoners vervolgens tegen protesteren omdat ze zich onvoldoende gehoord voelen in de standaardprocedures. “Je hebt in eerste instantie misschien meer tijd nodig, maar in een latere fase kost het je vaak ook

minder reparatiewerk.” Abdullah Pehlivan. “Als gemeente moeten we doorlopend feeling houden met wat er allemaal leeft in de stad, dan wordt de vertaling van beleid naar communicatie al een stuk makkelijker. En honderd procent inclusief kun je nooit zijn, maar we mogen geen kansen laten liggen.”

Werkdefinitie uit de handreiking:
‘Inclusief communiceren is een proces dat mogelijk maakt dat belanghebbenden zich erkend en gerespecteerd voelen en deelgenoot zijn van het vraagstuk waar de communicatie zich op richt. In dit proces, dat is ingebed in organisatiestructuren, is gericht aandacht voor wie de belanghebbenden zijn en wat voor hen het belang is, wat hen met elkaar verbindt en welke verschillen tussen deze belanghebbenden ertoe doen.’

Preventie

Training helpt politie in gepolariseerde samenleving

Hoe herken je discriminatie en wat doe je er als politiemedewerker aan? Hoe voorkom je dat je jezelf laat leiden door vooroordelen? Anti-discriminatiebureau Art. 1 Midden Nederland ontwikkelde een training islamofobie voor politiemedewerkers uit Utrecht en de regio.

Stel, Nederland komt door de zeespiegelstijging grotendeels onder water te staan. En stel dat Marokko één van de weinige landen is die de voor het water vluchtende Nederlanders wil opvangen. Hoe kijken die Nederlanders dan aan tegen het land en de cultuur waar ze deel van gaan uitmaken? En hoe hopen ze dat de houding van autochtonen tegenover nieuwkomers zal zijn? Wat betekent

het om vreemdeling te zijn? Het is een denkbeeldige situatie, maar wel eentje die prikkelt tot nadenken over kwesties die te maken hebben met identiteit, discriminatie en uitsluiting. En precies daarom is het 'praktijkvoorbeeld' onderdeel van de training islamafobie die medewerkers van het politiedistrict Utrecht volgden. "Door toenemende polarisering en radicalisering is ons werk

steeds meer gericht op het bewaren van de vrede naast de traditionele focus op veiligheid," zegt Johan van Renswoude, districtschef van de Utrechtse politie. "Overal zie je angst, ook onder moslims: ouderen die niet meer de straat op durven, vrouwen die geen hoofddoek durven te gebruiken. We proberen op te trekken met Art. 1 Midden Nederland om discriminatie tegen te gaan. De training gaat vooral in op onze rol in een gepolariseerde samenleving, dat is alleen maar nuttig en goed."

Vooroordelen

Vooroordelen vormen doorgaans de basis voor discriminatie en ook de politie zelf ontkomt daar niet altijd aan.

Directeur Mieke Janssen* van Art. 1 Midden Nederland: “Van deelnemers aan de training krijgen we te horen dat ze veel te maken hebben met rottigheid en dus vooroordelen ontwikkelen. De training zet ze weer met beide voeten op de grond.”

Directeur Mieke Janssen* van Art. 1 Midden Nederland: “Van deelnemers aan de training krijgen we te horen dat ze veel te maken hebben met rottigheid en dus vooroordelen ontwikkelen. De training zet ze weer met beide voeten op de grond.”

Art. 1 Midden Nederland zoekt steeds nadrukkelijker de samenwerking met andere organisaties om discriminatie te bestrijden. De training van een dag werd speciaal voor de politie op maat gemaakt. “Er wordt bijvoorbeeld ingespeeld op de coup poging in Turkije van vorig jaar. Die werkt door in Nederland en dat heeft gevolgen voor het werk van de politie.”

* Door haar plotseling overlijden hebben we met pijn in ons hart afscheid moeten nemen van Mieke Janssen, oud directeur van Art. 1 Midden Nederland. Zij was zeer betrokken bij haar werk en haar inzet voor het actieprogramma ‘Utrecht zijn we samen’ missen wij nog elke dag.

“Je medemens is een spiegel. Als je goed kijkt herken je jezelf in de ander!”

Ze is blij dat de politie inging op het aanbod om medewerkers de training te laten volgen. “Er is veel openheid en we werken goed samen.

De politie werkt ook hard om de diversiteit binnen de organisatie te vergroten. En qua optreden doen ze het goed: in deze regio krijgen wij de minste klachten binnen over het optreden van de politie en etnisch profileren.”

Dat laatste komt wel voor, maar de Utrechtse politie doet er volgens Johan van Renswoude alles aan om etnisch profileren helemaal uit te bannen. “Vooroordelen zitten in elk mens, dat is ook van oudsher een overlevingsmechanisme.

Maar dat mechanisme hebben we lang niet altijd meer nodig, we kunnen en moeten de tijd nemen om ons te verdiepen in andere culturen. Alleen op die manier kunnen we een verbindende rol in de samenleving spelen.”

Bewustwording

De bewustwording binnen de politie wat betreft etnisch profileren is sowieso gegroeid, is zijn stellige overtuiging. Diverse maatregelen leveren daar een bijdrage aan. “We gaan bijvoorbeeld een pilot doen met een app die het mogelijk maakt de controlehistorie van een voertuig na te gaan zodat we niet onnodig controleren. En in ieder basisteam zijn twee collega’s opgeleid die intern de workshop brown eyes/blue eyes geven. Daarin wordt op indringende wijze duidelijk gemaakt wat de gevolgen zijn van het buitensluiten van mensen.”

De training islamofobie valt in goede aarde bij collega’s, zegt operationeel expert wijkagent Rogier Donk.

“Ze komen los van de dagelijkse gang van zaken. Veel collega’s zijn nieuwsgierig naar de islam, inhoudelijke kennis vinden ze relevant om zaken beter te kunnen duiden.”

Waarheidsvinding

Uit ervaring weet hij dat het hanteren van een objectieve blik niet altijd even makkelijk is, zeker niet in hectische situaties. “We komen op straat regelmatig met jongens in aanraking die niet bepaald goede bedoelingen hebben. Maar onze taak is in de eerste plaats waarheidsvinding, niet het geven van een oordeel. En iemand is meer dan de overtreding die hij begaat, dus durf je oordeel in ieder geval uit te stellen. Kijk verder dan alleen de daad, zoek de nuance en probeer nader tot elkaar te komen.” Het gedrag van een individuele agent heeft volgens zijn chef invloed op de mate van polarisering in de stad. “Vooral bij groepen die zich niet gezien of gehoord voelen, kan ons optreden het verschil maken als het om binding met de samenleving

gaat. Dat zeg ik ook steeds tegen jonge collega's. Niemand wordt geradicaliseerd geboren, een agent is in dat proces in staat om het tij te keren."

Johan van Renswoude, districtschef van de Utrechtse politie (rechts op de foto):
"Door toenemende polarisering en radicalisering is ons werk steeds meer gericht op het bewaren van de vrede naast de traditionele focus op veiligheid."

Operationeel expert wijkagent Rogier Donk. "Iemand is meer dan de overtreding die hij begaat, dus durf je oordeel in ieder geval uit te stellen. Kijk verder dan alleen de daad, zoek de nuance en probeer nader tot elkaar te komen."

De training islamofobie is onderdeel van het antidiscriminatiebeleid van de gemeente Utrecht. Dat beleid heeft een impuls gekregen sinds de start van het actieplan 'Utrecht zijn we samen', zegt Marja Manders, deelprojectleider van de werkgroep acceptatie en integratie. In die werkgroep zitten partners van de gemeente, zoals Art. 1 Midden Nederland, de stichting Al Amal, Inclusive Works en sociaal makelorganisatie Welzaam. "Na overleg met de wethouder zijn we gekomen tot het opstellen van een anti-discriminatieagenda die tot 2020 loopt. Als gemeente willen we dat mensen zich prettig en welkom voelen in de stad."

De politie is volgens haar een belangrijke partner in het beleid. "Ze doen het goed in Utrecht, hebben oog voor diversiteit en de risico's van etnisch profileren. De rol van de politie is groot bij het creëren van een prettige samenleving. Wanneer agenten het vertrouwen hebben van een wijk, heb je al veel gewonnen."

Een kleine honderd politiemedewerkers uit stad en regio volgden in 2016 de training islamofobie. "En dit jaar gaat de politie er ook mee verder. Die deelname onderstreept nog eens dat de politie werk maakt van het bestrijden van discriminatie."

Preventie

Hechtere wijk dankzij ouderondersteuning

Wat doe je als moeder wanneer je puberzoon thuiskomt met een meisje dat totaal andere opvattingen heeft over een relatie dan je eigen kind? En op welke manieren kunnen vaders iets betekenen voor de buurt om meer saamhorigheid te bewerkstelligen? DOCK verzorgt vanuit 'Utrecht zijn we samen' in de hele stad ouderondersteuning. In dit artikel zoomen we in op Vleuten-De Meern.

In buurtcentrum de Weide Wereld ondersteunt sociaal makelaar Saida Marouf een hechte vrouwengroep. Wekelijks praten de deelnemers - vooral van Marokkaanse afkomst - over uiteenlopende onderwerpen. Politiek, geloof en polarisering komen net zo makkelijk ter sprake als opvoeding, gezondheid of koken - iets dat de moeders één keer per maand ook graag samen mogen

doen in het buurtcentrum. Saida luistert naar de verhalen, laat ze bezinken en nodigt vervolgens in overleg met de deelnemers sprekers uit die kunnen inhaken op wat er leeft in de groep, zoals een wijkagent, een HALT-medewerker of een deskundige van Jellinek. "Het idee is dat de moeders door het uitwisselen van ervaringen van elkaar leren, steviger in hun schoe-

nen staan en een groter netwerk krijgen in de wijk."

De moeders kregen via 'Utrecht zijn we samen' allemaal een training over polarisering en radicalisering: wat houdt het in, hoe herken je het en hoe onderscheid je het radicale gedrag dat bij pubers hoort van uitingen die kunnen leiden tot extremisme. "De moeders hebben dat als zeer leerzaam ervaren."

Veilige omgeving

Lamya is één van de moeders die zich uit nieuwsgierigheid ongeveer anderhalf jaar geleden aansloot bij de groep. "In een veilige omgeving durf je lief en leed te delen, dat geeft zeker steun ja. Meerdere moeders maakten zich bijvoorbeeld zorgen over hun kinderen en seks voor het

Sociaal makelaar Saida Marouf: “Je hoeft iemands levenswijze niet altijd te omarmen, maar je kan er wel respect voor opbrengen.”

Deelnemster Lamya Fajr: “In een veilige omgeving durf je lief en leed te delen, dat geeft zeker steun, ja.”

huwelijk. Dan is het fijn om je ervaringen te kunnen delen.”

Wat geef je je eigen kind als moslima aan ‘bagage’ mee, bijvoorbeeld wanneer het over homoseksualiteit gaat? Vel je een oordeel of respecteer je iemands manier van leven, ook al is het de jouwe niet? Saida: “We nodigden een lesbische politieagent uit om daarover te praten. In eerste instantie reageerden de moeders terughoudend, maar daarna ontstonden mooie discussies. Je hoeft iemands levenswijze niet altijd te omarmen, maar je kan er wel respect voor opbrengen.”

Steunpunt

De groep werd met ongeveer 16 moeders wel heel groot, dus een deel ging vanaf 1 januari 2019 van de startlocatie speeltuin De Albatros, eveneens in Vleuterweide, naar De Weide Wereld. Lamya trad na de splitsing in dienst van de beheerder van De Albatros, Stichting Utrecht Breed, en vervult nu als ‘verbinder’ in de speeltuin een vergelijkbare rol

Sociaal makelaars Adil Chebli en Saida Maroef en deelneemster Lamya Fair constateren dat de samenleving in beweging is. De hartverwarmende reacties van niet-moslims na het schietincident van 18 maart beschouwen ze als een bewijs daarvan.

als Saida. “Veel moeders komen met vragen, ze hebben behoefte aan een steunpunt. De Albatros is voor hen een veilige haven. Dat konden we ook goed merken na het vreselijke schietincident van 18 maart. Die dag openden we de speeltuindeuren en merkten we hoeveel steun de moeders bij elkaar vonden.”

Buurtkanjers

Adil Chebli, collega van Saida bij DOCK, steekt veel tijd in het begeleiden van een groep met ongeveer 16 migrantenvaders, zowel in de Weide Wereld als buurthuis De Pijler in De Meern. Op beide plekken zijn deze ‘buurtkanjers’ als vrijwilligers aan de slag. Daarnaast assisteren ze de winkeliers in het winkelcentrum Veldhuizen wanneer jongeren daar overlast veroorzaken. En rond de jaarwisseling gaan ze de straat op om mogelijke overlast door vuurwerk te beperken.

Beleidsadviseur Elhousine Alaoui:
"Dankzij de vertrouwensrelaties die sociaal makelaars opbouwen in buurten en wijken vormen ze een belangrijke brug tussen bewoners en organisaties."

Gesprek na voetbal

Adil heeft veel contact met de vaders, bijvoorbeeld 's zaterdags wanneer ze in De Pijler voetballen tegen een groep jongeren.

"Na afloop nemen we samen de week door en geef ik adviezen wanneer ze ergens mee zitten, als vrijwilliger én als vader. We praten ook over alle vormen van polarisering en radicalisering. Iedereen is alert op jongeren: gaat het goed met ze? Vertonen ze misschien gedrag dat een begin van radicalisering zou kunnen zijn?"

Hij is blij met de zelfredzaamheid van de groep. "Ik heb geholpen met het opzetten van de formule en draag nog steeds ideeën aan. Maar het is de bedoeling dat de vaders vooral zelf invulling geven aan hun vrijwilligersrol én proberen de groep te vergroten, eigenaarschap vind ik belangrijk."

Minder overlast

Lamya, Saida en Adil zijn ervan overtuigd dat het ondersteunen van

ouders een positieve invloed heeft op het sociale reilen en zeilen in de wijk. Adil: "Jongeren veroorzaken minder overlast door de inspanningen van de vaders. Lamya: "Je kan in de speeltuin snel zien of het goed gaat met kinderen en als het nodig is contact opnemen met een moeder. De lijnen zijn kort." Saida: "In de Weide Wereld komen zowel ouders als kinderen. Ik merk dat ouders elkaars kinderen durven aan te spreken wanneer ze iets doen dat niet in de haak is. Er is veel betrokkenheid." Blijft er dan niets te wensen over? Jawel, ervoor zorgen dat de groepen diverser worden, dat Fatima gezelschap krijgt van Els, en Achmed van Piet. Dat lukt met bezoekers in de buurthuizen volgens Adil al aardig, maar met de groepen minder. "We blijven verbinden en streven naar een afspiegeling van de samenleving." En die samenleving is in beweging, constateren de drie. De hartverwarmende reacties van niet-moslims na het schietincident van 18 maart 2019 beschouwen ze

als een bewijs daarvan: niets wees op polarisering, in Vleuten-De Meern viel geen onvertogen woord.

“Alsof het een ongeschreven regel was geworden dat je elkaar niets kwalijk neemt.”

De sociaal makelaars van DOCK zijn als ‘oren en ogen’ in de Utrechtse wijken onmisbaar voor de stad, zegt Elhousine Alaoui, gemeentelijk beleidsadviseur bij Maatschappelijke Ontwikkeling. “Wanneer er in een buurt zorgen zijn over polarisatie, kunnen zij adviezen geven of bewoners doorverwijzen. Dankzij de vertrouwensrelaties die sociaal makelaars opbouwen in buurten en wijken vormen ze een belangrijke brug tussen bewoners en organisaties.”

Het budget voor ouderondersteuning komt vanuit ‘Utrecht zijn we samen’. “Het programma richt zich vooral op preventie en daar levert DOCK via de ouderondersteuning een bijdrage aan. Dankzij de extra inzet is bijvoorbeeld het benoemen van aandachtfunctionarissen mogelijk: vaste aanspreekpunten met

specifieke kennis bij wie ouders - maar ook andere bewoners - kunnen aankloppen met vragen of zorgen over polarisering of radicalisering.”

In gesprekken met de gemeente gaat het vaak ook over de rol die ouders zelf kunnen spelen bij het versterken van de sociale samenhang in een buurt. Stadsbreed werden vorig jaar in totaal ongeveer 200 ouders bereikt die een rol spelen bij het signaleren van polarisering in de stad. “Zonder bewoners redden we het niet. De sociaal makelaars stimuleren ouders dan ook om zelf initiatieven te ontplooiën voor andere bewoners. De buurtkanjers en gespreksgroepen voor moeders in Leidsche Rijn zijn daar mooie voorbeelden van.”

Preventie

Debatten voor vaders waardevolle opvoedondersteuning

Een goede opvoeding vergroot de kansen van kinderen op een volwaardige plek in onze samenleving. Opvoedondersteuning is dan ook een belangrijk onderdeel van ‘Utrecht zijn we samen’. Beide ouders zijn belangrijk, maar in migrantengezinnen is de rol van de vader doorgaans kleiner dan die van de moeder. Opvoeddebatten bieden migrantenvaders de mogelijkheid hun eigen rol tegen het licht te houden. Het doel: bewustwording en een grotere betrokkenheid.

“Marokkaanse vaders zijn vaak passief als het om de opvoeding van hun kinderen gaat, dat gold tot op zekere hoogte ook voor mij,” zegt El Hassan Ouhamma, vader van twee jongens van 5 en 16 jaar. Hij was een van de ruim tachtig deelnemers aan de

vijf series opvoeddebatten die Trias Pedagogica afgelopen jaar in Utrecht organiseerde voor vaders. Ze werden gegeven in Kanalen-eiland, Rivierenwijk, Zuilen en Overvecht, de deelnemers waren voornamelijk van Marokkaanse

afkomst. “Het feit alleen al dat zoveel vaders bij elkaar kwamen, vind ik winst. En daarbij praatten we ook nog eens over de toekomst, want onze kinderen zijn de toekomst. Er is geen recept voor de beste manier van opvoeden, ideeën uitwisselen met andere vaders is dus heel waardevol.”

Kracht in uitwisseling

In die uitwisseling van ervaringen zit de kracht van de opvoeddebatten, zegt debatleider Driss Kaamouchi. Hij noemt het voorbeeld van een vader wiens zoon door een medeschoolier werd geslagen. De vader adviseerde hem vervolgens om de dader bij een volgende ontmoeting terug

te slaan, maar toen kreeg hij problemen met de politie. “Die vader vroeg tijdens een debat hoe hij het beter had kunnen doen. Zo’n vraag speel ik direct door naar de andere vaders en die komen dan met uiteenlopende adviezen, variërend van contact zoeken met de school tot praten met de ouders van de medescholier.” Opvoeden is een ingewikkeld thema. Probeer maar eens met je puberkind te praten over gevoelige onderwerpen als geloof en identiteit of over de invloed van sociale media. De meeste deelnemers aan de debatten deden dat niet, terwijl het wel belangrijk is. “We proberen via de debatten in eerste instantie de bewustwording te vergroten,” zegt Abdellah Mehrzaz, oprichter van Trias Pedagogica.

Bruikbare kennis

De pedagoog ontwikkelde de methodiek ‘Opvoedebatten met migrantenvaders’, oorspronkelijk bedoeld voor Marokkaanse vaders, maar inmiddels ook bruikbaar gemaakt voor migrantenvaders met

Abdellah Mehrzaz, oprichter van Trias Pedagogica: “De rol van moeders wordt vaak minder groot wanneer de kinderen naar de middelbare school gaan en zeker dan kan de vader een grotere rol spelen in de opvoeding. Maar als je op dat moment nog geen of nauwelijks een band met je kinderen hebt opgebouwd, bereik je niks.”

andere nationaliteiten. Centraal daarin staat de driehoek in gesprek gaan, bewustzijn bevorderen, houding veranderen. “Een debat voeren werkt beter dan voorlichting geven.

De afzonderlijke vaders weten vaak veel en die kennis is weer heel bruikbaar voor de andere vaders. Iedereen kan uit de debatten halen wat hij wil.”

Taakverdeling ouders, vaderschap, belonen en straffen, sociale omge-
ving, omgaan met media, opvoeden
in twee culturen, onderwijs, vrijetijds-
besteding... het zijn allemaal onder-
werpen die op de agenda staan en
via een door Abdellah ontwikkeld
kaartspel tijdens de debatten aan de
orde komen. “En natuurlijk is de
taakverdeling tussen ouders belang-
rijk, daar kun je niet vroeg genoeg
mee beginnen. De rol van moeders
wordt vaak minder groot wanneer de
kinderen naar de middelbare school
gaan en zeker dan kan de vader een
grotere rol spelen in de opvoeding.
Maar als je op dat moment nog geen
of nauwelijks een band met je kinde-
ren hebt opgebouwd, bereik je niks.”

Iedereen welkom

Iedereen is welkom bij de debatten,
het gaat uitdrukkelijk niet alleen om
vaders van kinderen die overlast ver-
oorzaken. “Ik geloof dat het nuttiger
is om energie te steken in preven-
tie, in pogingen om ontsporing te
voorkomen. Je hoopt dat kinderen

hun plek vinden en niet vervreemden
van hun ouders, hun religie, geloof,
de maatschappij. Vervreemding kan
tot ontsporing leiden en ontsporing
kan weer de vorm aannemen van
radicalisering, maar dat hoeft niet.”
Abdellah merkt dat de jongere va-
ders zich makkelijker verhouden tot
de Nederlandse opvoedingsmetho-
den dan de oudere die meer worste-
len met het individualisme en vaker
autoritair zijn. “Vaders van de eerste
generatie zijn sterker gericht op het
behouden van hun eigen cultuur.
Voor jongere vaders is deelnemen
aan de Nederlandse samenleving
vanzelfsprekender, maar ze willen
hun kinderen wel als moslim op-
voeden. Die groepen hebben dus
verschillende behoeften aan onder-
steuning.”

Voorbeelden gebruiken

Zijn doel is altijd de debatten zo
concreet en laagdrempelig mogelijk
te houden. Daarom gebruikt hij in zijn
toelichtingen graag voorbeelden.
“Ik ken iemand die actief is in de

ouderraad van de school van zijn
kinderen. Om de communicatie thuis
op speelse wijze te bevorderen, zijn
de kinderen benoemd tot bestuurs-
leden. Onlangs benoemden de
kinderen hun vader tot vrijwilliger
van het jaar en kreeg hij tijdens een
etentje symbolisch een bloemetje.
Zo’n voorbeeld is te mooi om niet te
gebruiken.”

Reacties van deelnemers sterken
hem in de overtuiging dat de debat-
ten positieve effecten opleveren.
El Hassan Ouhamma valt hem
daarin bij. “Ikzelf ben meer betrok-
ken bij school geraakt, ik breng en
haal de kinderen vaker en ben in
de ouderraad gaan zitten. Een druk
programma mag geen reden zijn om
je gezicht niet te laten zien. En met
mijn vrouw ga ik dankzij de debatten
vaker de dialoog aan over de kinde-
ren. Het is ontzettend belangrijk om
op een lijn te zitten, anders raken je
kinderen de weg kwijt.”

‘Opgedane kennis en kunde borgen’ Janne Kuijpers, projectleider Volksgezondheid bij de gemeente, was nauw betrokken bij het opzetten van de opvoeddebatten. “De debatten zijn een vorm van opvoedondersteuning die perfect aansluit bij onze missie om alle

kinderen in de stad een goede start te geven en iedereen gelijke kansen te bieden. In een veilige omgeving wordt de intrinsieke motivatie van vaders aangeboord. Het zou al een heel mooi resultaat zijn wanneer zij er informatie uit oppikken waardoor ze meer zelfvertrouwen krijgen.” Niet wachten tot kinderen mogelijk ontspreken, maar de problemen voorkomen. “Dat is de kracht van deze aanpak. Het is goed om alles bespreekbaar te maken, van kleine opvoedingsonderwerpen tot het vinden van een juiste balans tussen twee culturen. De rol van ouders hierbij is ontzettend belangrijk.” Ze is al druk met nieuwe plannen voor volgend jaar. “We willen de opgedane kennis en kunde graag borgen en zien daarin een rol weggelegd voor professionele partijen in de wijken. Het zou natuurlijk het allermooist zijn wanneer vaders zelf het initiatief zouden nemen voor een vervolg.”

Preventie

Bondgenotenoverleg wil verbinden

Hoe houd je een stad leefbaar en veilig? Utrecht doet dat op verschillende manieren, onder meer via het bondgenotenoverleg. Vertegenwoordigers van politie, gemeente, bewoners en organisaties die goed weten wat er speelt in een wijk komen bij elkaar om te praten over onderwerpen die met de veiligheid te maken hebben. Op een maandagavond in juni 2018 vindt het bondgenotenoverleg van de wijk Zuid plaats in de Hoogravense moskee Essalaam.

Aan onderwerpen geen gebrek vanavond. Het gaat onder meer over de rustig verlopen ramadan en het betrekken van de scholen in de wijk bij iftarmaaltijden, over de steeds terugkerende autobranden en zakkenrollers in de omgeving van de moskee. Maar de deelnemers staan het langst stil bij de recente brand

in een woning aan de Marshallaan in Kanaleneiland waarbij een dodelijk slachtoffer viel en een agent zwaargewond raakte. Jongeren uit de wijk kwamen razendsnel in actie om te helpen. “Het was een vreselijk incident,” zegt teamchef van de politie Zuid Fatima Jansen-Tougha. “Maar iedereen leefde intens mee

“Een stad ben je samen, alleen jij kan dat veranderen, niet apart. Samen de stad zijn, naast elkaar, met elkaar, voor elkaar.”

en dankzij de inzet en betrokkenheid van de jongeren, die geen moment aarzelden, heeft het ook iets goeds opgeleverd als het om de verbinding gaat tussen jongeren en de politie.”

WK voetbal

Verbinding is het sleutelwoord voor de bondgenoten. En die kan je al op

kleine schaal tot stand proberen te brengen, vertelt John Verheyen na afloop van het overleg. Hij is senior-gebiedsmanager veiligheid Zuid en de laatste vijf jaar voorzitter van het overleg. “Neem nou het WK voetbal waar Marokko aan meedoet. We organiseren bijeenkomsten in de wijk waar bewoners gezamenlijk naar de wedstrijden kunnen kijken. Zo grijp je het toernooi aan om in de wijk mensen met elkaar in contact te brengen.” Bij incidenten weten de bondgenoten elkaar snel te vinden. John noemt het voorbeeld van een steekincident vlakbij de Marcuskerk en de naastliggende moskee. De toedracht was niet direct duidelijk, dus de aanpak ook niet. “Dan bel ik Abdeljalil, de secretaris van de moskee, om te vragen of hij ergens van op de hoogte is. Vervolgens biedt hij onmiddellijk aan om de moskee te openen zodat het gesprek aangegaan kan worden met bewoners. Ook de deuren van Marcuskerk gingen open. Het is altijd goed om mensen met elkaar te laten praten en onduide-

John Verheyen: “Het is altijd goed om mensen met elkaar te laten praten en onduidelijkheid weg te nemen, zo smoor je mogelijke onrust al in de kiem.”

lijkheid weg te nemen, zo smoor je mogelijke onrust al in de kiem.”

Geen sluitingstijd

“De lijnen tussen de bondgenoten zijn inderdaad heel kort, we weten elkaar 24 uur per dag te vinden,” vult Abdeljalil Sayfaoui aan. Lachend:

“Als het om veiligheid gaat, kennen we geen sluitingstijd.”

Een voorbeeld: samen met het jongerenwerk en het wijkbureau maakt de moskee rond de jaarwisseling plannen om de overlast door jongeren te beperken. “We maken ze er bewust van dat het dom is om

Abdeljalil Sayfaoui “Als het om veiligheid gaat, kennen we geen sluitingstijd.”

overlast te veroorzaken, maar we proberen het tegelijk leuk te maken door het organiseren van een voetbaltoernooitje of het verzorgen van lekker eten.”

Dialogoog aangaan

Ga altijd de dialogoog met jongeren aan, is zijn devies, zeker wanneer het gaat om polariseren en radicaliseren.

“Daar zijn we als moskee intensief mee bezig. Wanneer er nieuwe jongeren in de moskee komen zijn we alert en zodra we denken dat het geen zuivere koffie is, laten we jongeren die we goed kennen het gesprek aangaan met de nieuwelingen. We willen ons verre houden van welke vorm van polarisatie dan ook.” Abdeljalil denkt dat de wijk veiliger is geworden dankzij de inspanningen van het bondgenotenoverleg.

“Vroeger zaten de gesprekspartners allemaal op hun eigen eilandje. Dan werk je langs elkaar heen terwijl afstemming zo belangrijk is. Inmiddels hebben we een vertrouwensband opgebouwd en die is de basis voor een succesvolle aanpak”

Fatima valt hem bij. “Je moet elkaar in vrede weten te vinden, zodat je niet naar elkaar hoeft te zoeken tijdens crisismomenten. Wij kunnen als politie lang niet alles aan, we

hebben hulp nodig van mensen met hun eigen expertise en hun eigen ingangen.”

Heel ingrijpend

Ze ziet op straat veel jongeren die denken in termen van ‘wij’ en ‘zij’. “Dat vind ik jammer, het zou mooi zijn wanneer agenten en jongeren meer contact zouden hebben dan alleen bij incidentmeldingen. Daar maak ik me samen met de partners graag sterk voor.” Een eerste mogelijkheid dient zich vermoedelijk al snel aan: het organiseren van een bijeenkomst met jongeren naar aanleiding van de gebeurtenissen in de Marshallaan. “Die waren heel ingrijpend, ook voor betrokken jongeren. De politie is ze heel dankbaar en wil de contacten graag vasthouden.”

Abdeljalil: “Ik denk dat de moskee daar zeker een rol in kan spelen, laten we snel gaan praten over een plan.”

Het eerstvolgende resultaat van het bondgenotenoverleg staat al met potlood in de agenda...

‘Diversiteit is belangrijk’

Iedere wijk in Utrecht heeft een bondgenotenoverleg en daarnaast is er nog een stedelijk overleg voor onderwerpen die de wijkgrenzen overstijgen. “De samenstelling verschilt per wijk,” zegt senior-

adviseur Veiligheid bij de gemeente Michel Kok. “Ondernemers, sportverenigingen, jongeren, de voorzitter van de moskee... iedereen kan aanschuiven, maar diversiteit is belangrijk en we zoeken vooral vertegenwoordigers met een grote achterban in de wijk.” Het idee achter de overleggen is simpel: veiligheid is een gezamenlijke zorg en niet alleen een verantwoordelijkheid voor politie en gemeente, dus trek in de praktijk ook gezamenlijk op. Hoe meer groepen in een wijk elkaar snel weten te vinden, hoe beter je incidenten kan voorkomen of de gevolgen daarvan kan beperken. De werkwijze startte zo’n tien jaar terug, lang voordat het actieprogramma ‘Utrecht zijn we samen’ begon waar het bondgenotenoverleg inmiddels onderdeel van is geworden. “Ook tijdens de overleggen

kunnen polarisatie en radicalisering ter sprake komen. Uiteindelijk draait het om het tot stand brengen van verbindingen tussen groepen bewoners.”

Hij ziet het beleid van de gemeente geleidelijk veranderen. De ‘stem’ van de stad speelt daarin een steeds grotere rol. “Maar wat mij betreft worden de bijdragen van groepen zoals de bondgenoten nog veel belangrijker. We moeten als gemeente nog beter weten waar de pijn precies zit en waar het aan schort als het om veiligheid gaat. Dat lukt alleen wanneer je samen optrekt.”

Signalering

‘Multicultureel vakmanschap is superbelangrijk’

Hoe herken je jongeren die mogelijk radicaliseren? Utrecht heeft de afgelopen tijd veel inspanningen gedaan om het vroegtijdig signaleren te verbeteren en de samenwerking te versterken tussen partijen die daar een rol in kunnen spelen. Sinds de start van actieplan ‘Utrecht zijn we samen’ volgden bijvoorbeeld een kleine 400 personen uit diverse organisaties de training Multicultureel Vakmanschap en Radicalisering. De belangrijkste les? Deelnemer Frans Dupon: “Blijf weg van stereotypen!”

Frans Dupon is opsporings-ambtenaar en geeft bij Toezicht & Handhaving van de gemeente Utrecht mede leiding aan zo’n 180 medewerkers. Hij volgde een drie-daagse training waarin het herkennen van signalen die mogelijk duiden

op radicalisering centraal stond. “Een eyeopener,” zegt hij. De training maakte hem onder meer duidelijk hoe hardnekkig vooroordelen zijn, vooral wanneer het om uiterlijk gaat. “Veel mensen associëren een man met een baard in een

lang gewaad met extremisme. Ik ben door de training zelf met minder vooroordelen naar andere mensen gaan kijken. Uiterlijk is trouwens ook maar een zwakke indicator voor radicalisering, afwijkend gedrag en de verhalen die jongeren vertellen zijn veel belangrijkere graadmeters bij de beoordeling.” Het grote gevaar van vooroordelen is volgens Frans Dupon dat ze juist bevorderen wat je wilt bestrijden: wanneer moslimjongeren steeds worden geassocieerd met gebeurtenissen waar ze niks mee te maken hebben, voelen ze zich alleen maar minder begrepen en groeit de kans dat een aantal van hen vatbaar wordt voor radicaliserende invloeden.

“Door de training kan ik meer begrip opbrengen voor bepaalde reacties van jongeren die zich verongelijkt voelen.”

Zacht waar het kan en hard waar nodig

Een uitgebalanceerde benadering, daar draait het volgens hem om. Hij noemt het voorbeeld van Nederlandse jongeren van Marokkaanse afkomst die voor overlast zorgden in Overvecht.

“Onze doelstelling was: daar gaan we wat aan doen, dus die jongeren werden heel vaak gecontroleerd. Het resultaat was dat de overlast juist toenam. Nu proberen we contact te maken en als ze daar geen behoefte aan hebben, fietsen we weer door. Dat betekent niet dat ze overlast mogen veroorzaken, maar onze handhavingsstrategie is: zacht waar het kan en hard waar nodig.” Hij zegt dankzij de training beter in staat te zijn signalen te herkennen en te duiden. Die herkenning is vaak een combinatie van waarnemingen:

iemand kan afwijkend gedrag vertonen of vertellen dat hij zich niet begrepen voelt, misschien blijft hij weg van de sportschool of hoor je dat de familie zich zorgen maakt. “Het is belangrijk jongeren te laten praten en met een open houding en kennis van zaken te luisteren. Dat is dé manier om signalen goed te duiden. En ik breng het geleerde weer over aan mijn collega’s, zodat we als organisatie groeien in professionaliteit.”

Succes door verbinding

Dat is precies wat de BeHr Groep hoopt te bereiken met de trainingen, zegt trainer Rachid. “Ik ben tevreden wanneer we de deelnemers handvatten kunnen geven om objectief te kijken en bij de feiten te blijven. Signalen moet je niet met gevoel beoordelen, met de resultaten daarvan kun je niet naar de rechter. Multicultureel vakmanschap is superbelangrijk, professionals moeten meer weten dan de jongeren waar ze in hun werk mee te maken krijgen. Het dwingt respect af wanneer je kunt

“Rood, wit, zwart, van binnen klopt hetzelfde hart.”

zeggen: wat jij vertelt, klopt niet.” De samenleving heeft volgens Rachid personen nodig met tegen draadse en nieuwe ideeën om vooruit te komen. “Zo iemand hoeft nog niet te radicaliseren. Martin Luther King en Ghandi waren eigenlijk ook ‘radicalen’. Zij wilden drastische veranderingen, maar wel geweldloos. Gewone pubers radicaliseren ook, waar het om gaat is dat je in staat bent om het gedrag dat en uitingen die daarbij horen te onderscheiden van uitingen van radicalisering die kunnen leiden tot extremisme.” Iemand die radicaal is, hoeft je volgens hem niet extra in de gaten te houden ten behoeve van de veiligheid.

“Radicalen zijn redelijk betrouwbaar en voorspelbaar. Wanneer iemands gedrag verandert is het juist zaak alert te zijn, dat is namelijk risico-voller: het kan erop duiden dat een radicaliseringsproces in gang is gezet, dat mogelijk extremistische daden tot gevolg heeft.”

Focussen op afwijkend gedrag is niet genoeg voor een kansrijk anti-radicaliseringsbeleid, zegt hij. Het succes is ook afhankelijk van de mate waarin de gemeente er met de partners in slaagt een verbindende rol te spelen. “Utrecht doet het wat dat betreft goed, de gemeente zet in op een stad waarin plek is voor iedereen en waar iedereen meedoet. Als je alleen je gezicht laat zien wanneer er iets fout gaat, ben je niet goed bezig. Maar het is niet makkelijk om verbindend te zijn in een gepolariseerd land, het Utrechtse beleid vind ik getuigen van lef.”

Ilse van Loon, projectmanager van de werkgroep signalering: “We merken de invloed van de trainingen. Het aantal relevante signalen groeit en dat vind ik heel positief.”

Getrainde medewerkers aanspreekpunt collega's

Professionals van uiteenlopende organisaties in Utrecht volgen de training Multicultureel Vakmanschap en Radicalisering, van politie tot jongerenwerk, van sociaal makelaars tot gemeenteambtenaren en GGZ-medewerkers. De gemeente faciliteert hun deelname vanuit 'Utrecht zijn we samen'. Ilse van Loon, projectmanager van de werkgroep signalering: "Vanuit onze verantwoordelijkheid voor een lokale aanpak vinden we het belangrijk tijdig signalen te krijgen die kunnen duiden op radicalisering. Daarom willen we investeren in onze contacten."

Ze vindt het waardevol dat de professionals een bredere blik ontwikkelen. "Andere culturen hebben andere gewoonten. Wij vinden het bijvoorbeeld

prettig wanneer een kind dat iets heeft gedaan ons aankijkt en vertelt wat er is gebeurd, maar in een andere cultuur is dat onbeschoft. Voor het goed kunnen duiden van signalen is multiculturele kennis echt noodzakelijk."

De medewerkers, die de training volgen, zijn aanspreekpunt voor hun collega's als het om radicalisering gaat en daarnaast contactpersoon voor de gemeente.

"We merken de invloed van de trainingen. Het aantal relevante signalen groeit en dat vind ik heel positief. Wanneer signalen meer to-the-point zijn, kunnen wij er gemakkelijker een vervolg aan geven en dat is wat we met z'n allen willen."

Gemeente en partners blijven de aanpak verder ontwikkelen, zegt ze.

"Een ultiem doel zou zijn wanneer we niet alleen voor professionals, maar ook voor alle Utrechters trainingen kunnen verzorgen over de islam en culturele verschillen. Dat zou eveneens kunnen bijdragen aan meer verbinding in de stad."

Hulpverlening en repressie

Mensen helpen die het spoor bijster raken

Je maakt je als ouder zorgen over je puberzoon met wie het op school niet goed gaat. Thuis zit hij altijd op zijn kamer achter de computer en op een dag ontdek je toevallig dat hij filmpjes over Syriëgangers bekijkt. Als je hem daarnaar vraagt, geeft hij een ontwijkend antwoord. Wat doe je dan wanneer je toch een signaal wilt afgeven in de hoop dat je duidelijkheid krijgt over wat er met je zoon aan de hand is? Radicaliseert hij? Of is het misschien gewoon pubergedrag?

“Ga praten met iemand die je vertrouwt,” is het advies van Michel Kok, senior-adviseur Veiligheid bij de gemeente en trekker van de werkgroep hulpverlening en repressie. De gesprekspersoon kan iedereen zijn: een vertrouwenspersoon of een leraar van school, iemand uit een buurtteam of het jongerenwerk.

“Wanneer de melding uiteindelijk bij ons komt, gaan we ermee aan de slag, we nemen iedere melding serieus en zullen tot op de bodem uitzoeken wat er aan de hand is.”

Spoor bijster

Hij is net terug van een internationale conferentie over veiligheid in

de Verenigde Staten. Een van de sprekers was Condoleezza Rice, veiligheidsadviseur onder de toenmalige president George Bush. “Ik was erg onder de indruk van haar verhaal. Ze benadrukte dat het bij polarisering en radicalisering niet om ideologieën draait, maar om mensen die het spoor bijster raken. Het kan je buurman zijn, je partner of je kind. Die menselijke benadering spreekt mij aan en is denk ik noodzakelijk bij het zoeken naar oplossingen.”

Repressie is van oudsher belangrijk voor het garanderen van de veiligheid van bewoners en daar aarzelt Utrecht dan ook niet over, maar de afgelopen jaren is het denken daarover niettemin wel flink veranderd. “Met repressie alléén red je het niet, dat is dweilen met de kraan open.

Achter iedere casus zit een verhaal: mensen voelen zich gediscrimineerd, uitgesloten, zijn hun baan kwijtgeraakt of hebben schulden gemaakt. Wanneer je daar via goede hulpverlening iets aan doet, kun je stappen zetten.”

Maatwerk leveren

Die hulpverlening kan vele vormen aannemen en vele leefgebieden bestrijken. De gemeente kan bijvoorbeeld helpen bij het vinden van werk, het afmaken van een opleiding of het aflossen van schulden. Maar ook geestelijke hulp voor de betrokkene of de gezinsleden behoort tot de mogelijkheden. “Alle werkgroepen binnen ‘Utrecht zijn we samen’ ontplooiën activiteiten, dus ik kan mensen ook doorverwijzen. Het mag niet zo zijn dat we zeggen: we hebben een plan, maar uw verhaal past daar niet in. We moeten zo flexibel zijn dat we maatwerk kunnen leveren. Het kost meer werk, maar uiteindelijk help je mensen op die manier beter.”

Fijnmazig netwerk

Voorwaarde voor een succesvolle aanpak is wel dat je weet wat er in je stad leeft, dus dat je over een fijnmazig netwerk beschikt dat de oren gespitst heeft. “Daar werken we hard aan als werkgroep en het gaat goed, maar we kunnen nog méér dan nu in verbinding komen met verschillende groepen bewoners om te weten wat er leeft, om te achterhalen of ze zich om een of andere reden achtergesteld voelen. We beschikken als gemeente over een heleboel cijfers, maar met die cijfers kun je niet alle verhalen vangen.”

De verbindende aanpak werkt, ziet Michel Kok dagelijks. “We durven ons als gemeente kwetsbaar op te stellen en toe te geven dat we in het verleden misschien weleens steken hebben laten vallen wanneer het om communicatie met de Utrechtse samenleving gaat. Maar we staan inmiddels open voor meningen en adviezen vanuit die samenleving en dat maakt dat het vertrouwen bij bewoners en organisaties groeit. We

***“1 voor allen,
allen voor een-heid.”***

krijgen dan ook meer meldingen van mensen die bezorgd zijn en kunnen dus vaker de hulpverlening inzetten.”

Specialistische inzet

Bij de start van de werkgroep was niet alleen uitbreiding van het netwerk één van de doelen, maar ook een meer specialistische inzet op radicalisering, onder meer door de inzet van enkele de-radicaliseringsexperts. “Dat is inmiddels gelukt. Wanneer je bijvoorbeeld te maken hebt met zorgelijk gedrag van jongeren van Marokkaanse of Turkse komaf, dan heb je experts met cultuursensitieve kennis nodig. Daar helpen we ouders en kinderen

mee, en de opgebouwde kennis wordt vervolgens niet alleen in de stad, maar in de hele regio gebruikt, bijvoorbeeld door andere gemeenten en moskeebesturen.”

Dynamisch proces

Hij heeft het liever over polariseren dan over radicaliseren en benadrukt dat ‘Utrecht zijn we samen’ zich niet wil richten op één geloof of één groep bewoners. “Polarisatie gaat over alle groepen mensen, dat kunnen moslims zijn, maar ook joden, voetbalsupporters of homoseksuelen. Wanneer ons actieplan alleen over moslims zou gaan, doen we precies wat we willen bestrijden: polariseren. Dat is een dynamisch proces waarin steeds andere groepen een rol spelen en waarin we proberen niet verrast te worden door nieuwe ontwikkelingen.”

Hij geniet van de resultaten die worden geboekt dankzij ‘Utrecht zijn we samen’. “Het is prachtig wanneer je bijvoorbeeld ziet dat iemand die zich gediscrimineerd voelt op de arbeids-

Michel Kok, senior-adviseur Veiligheid: “Polarisatie gaat over alle groepen mensen, dat kunnen moslims zijn, maar ook joden, voetbalsupporters of homoseksuelen.”

markt weer aan de slag kan, weer een leven opbouwt. Met ‘Utrecht zijn we samen’ lopen we echt voorop. We krijgen veel vragen van andere gemeenten die willen weten hoe we

hier werken. Onze aanpak is in Los Angeles al gekopieerd en San Diego ontwikkelt een vergelijkbaar programma...dat geeft me wel een trots gevoel, ja.”

Hulpverlening en repressie

Casusoverleg: aandacht voor repressie én preventie

Een leerling van een middelbare school brengt tijdens de geschiedenisles de Hitlergroet. Sommige medeleerlingen lachen, anderen schrikken en reageren verontwaardigd. De docent stuurt de jongen de klas uit en belt na de les de politie om zijn bezorgdheid te delen. Heeft hij een rechts-extremist in de klas, gaat het om puberaal gedrag of speelt er mogelijk iets anders?

“De politie is blij wanneer mensen dergelijke uitlatingen melden en willen toelichten”, zegt Eduard van Ravensberg, operationeel expert wijk én taakaccenthouder radicalisering in basisteam Zuid van de Utrechtse politie. “We gaan vervolgens na wat de achtergrond is van een uitlating of gedraging. Daarvoor gaan we in gesprek met de persoon en ieder-

een in zijn of haar omgeving die ons wijzer kan maken. Is er sprake van een achterliggende ideologie, dan heb je wellicht te maken met radicalisering.”

Kennis uitwisselen

Is een signaal sterk genoeg, dan gaan de partners in het casusoverleg radicalisering ermee aan de

slag. Ze wisselen kennis uit - ook vertrouwelijke - en stippelen de verdere koers uit via een persoons-gerichte aanpak. Gemeente, politie, Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming en de reclasering komen daarvoor iedere twee weken bij elkaar. Afhankelijk van de casus kunnen ook andere partijen aanschuiven. Beleidsmedewerker Sara Achahchah van de gemeente Utrecht: “Als het ons niet lukt om vast te stellen of iemand ideologisch is gemotiveerd, schakelen we een extern bureau in om te duiden. We zitten er bovenop en willen hoe dan ook achterhalen of iemand bereid is tot acties die de samenleving kunnen ontwrichten.”

Het zijn momenteel onrustige tijden met veel protestacties, denk bijvoorbeeld aan het in brand steken van tientallen 5G-zendmasten. Dat vraagt 24 uur per dag om alertheid. Sara: “Zo nu en dan zijn er actuele ontwikkelingen die vragen om spoedoverleg. Gelukkig is het contact tussen de organisaties goed, we weten elkaar snel te vinden en iedereen voelt zich verantwoordelijk.”

Alarmbellen

Meerdere groeperingen hebben ideologische motieven die kunnen leiden tot geweld. Sara: “Signaleren van extreem linkse of rechtse personen of groeperingen vinden partners nog lastig, maar wanneer de islam in beeld komt, gaan er nog steeds, soms te veel, alarmbellen af. De partners in het casusoverleg kijken bewust breed, naar veel verschillende groeperingen. Geen twee casussen zijn gelijk, alles wat we in de persoonsgebonden aanpak doen is maatwerk.”

Sara Achahchah, beleidsmedewerker gemeente Utrecht “Geen twee casussen zijn gelijk, alles wat we in de persoonsgebonden aanpak doen is maatwerk.”

Eduard van Ravensberg, taakaccenthouder radicalisering Politie Utrecht

“Het is voor mij als taakaccenthouder de kunst om naast iemand te staan, een gesprek te voeren zonder oordeel.”

Het gaat de partners niet alleen om repressie, preventie is minstens zo belangrijk. Om die reden valt het casusoverleg dan ook onder ‘Utrecht zijn we samen’, het stedelijke programma tegen polarisatie en radicalisering. Sara: “Wanneer je je alleen richt op repressie, ontstaan er broeiesten van verongelijken die zich niet gehoord voelen. De oorzaken waarom iemand dreigt af te glijden zijn vaak te linken aan uiteenlopende omstandigheden, zoals een gebrek aan zorg. Iemand heeft bijvoorbeeld geen baan of geen dak boven zijn hoofd meer en krijgt daardoor psychische problemen. Als dat duidelijk is, brengen we die persoon in contact met bijvoorbeeld de daklozenopvang of een instelling voor geestelijke gezondheidszorg waarmee we nauw samenwerken.”

Naast iemand staan

Eduard: “Het is voor mij als taakaccenthouder de kunst om naast iemand te staan, een gesprek te voeren zonder oordeel. Niet om iemand uit te knippen voor informatie, maar om te begrijpen wat iemand beweegt. Mensen voelen vaak of je luistert zonder oordeel, dat maakt een open gesprek mogelijk.”

De aandacht voor het onderwerp radicalisering is bij de politie enigszins verschoven naar ondermijning: misdrijven die vaak met drugs te maken hebben waarbij de grens tussen onderwereld en bovenwereld vervaagt. “Daardoor is het helaas moeilijker geworden om het thema warm te houden, dat is de keerzijde van als het beter gaat. Er zit veel werk in wat we doen, maar de resultaten zijn niet zichtbaar. Ik kan niet zeggen: het afgelopen jaar hebben we zoveel aanslagen vrijdeld. Je merkt pas iets wanneer er wél een aanslag wordt gepleegd.”

Radicalisering was voor hem tot 2014 een ver-van-zijn-bed-show, totdat hij als wijkagent in Hoograven met een casus te maken kreeg. “Ik raakte vooral geïnteresseerd in het menselijke aspect. Wat beweegt een jongere? Wat gaat er in iemand om? Het is ingewikkelde materie en voor een beter begrip moest ik er veel over lezen, praten, trainingen volgen en ervaring opdoen om er een beter begrip van te krijgen. Geen twee gesprekken zijn hetzelfde en het resultaat is vaak onvoorspelbaar. Wat we doen is geen exacte wetenschap, eerder topsport.”

Belangrijk onderwerp

Ook Sara boog zich intensief over het onderwerp, al voordat ze beleidsmedewerker werd bij de gemeente. Tijdens haar studie Arabisch raakte ze geboeid door het onderwerp extremisme. “Ik wilde een scriptie over het salafisme schrijven en ontdekte dat drie medestudenten hetzelfde van plan waren. Toen realiseerde ik me het

belang van het onderwerp en wilde ik me er verder in verdiepen.”

Ze spreekt vloeiend Arabisch en Riffijns en kan in die talen dus makkelijk gesprekken voeren, onder meer met ouders van Syriëgangers die de Nederlandse taal slecht beheersen. “Mensen die geen antwoorden geven wanneer je ze in het Nederlands vragen stelt en zich na een gesprek met mij opgelucht voelen omdat ze hun verhaal kwijt kunnen. Ik kan ze duidelijk maken dat het niet ons doel is om het hun kinderen lastig te maken, we willen vooral de ouders en hun kleinkinderen helpen. Voor mij draait uiteindelijk bijna alles om het bieden van perspectief.”

Tramaanslag maart 2019

Tramaanslag zwarte dag voor Utrecht

Maandag 18 maart 2019 is een zwarte dag voor Utrecht. Bij de tramaanslag op het 24 oktoberplein komen vier slachtoffers om het leven en vallen meerdere gewonden. In dit artikel een terugblik vanuit het perspectief van drie betrokkenen, via hun werk of als bondgenoot actief binnen 'Utrecht zijn we samen'.

Bondgenoot Nourredine Talhaoui is thuis wanneer hij vlakbij heel veel sirenes hoort loeien. Even later gaat zijn telefoon en hoort hij wat er is gebeurd. De leden van het netwerk van Bondgenoten in Zuidwest - een samenwerking van politie, bewoners, jongerenwerk en andere partners - maken razendsnel contact met elkaar. Het is goed mis, weet hij onmiddellijk. Maar wat er precies mis is, blijft nog onduidelijk. Er is in ieder geval geschoten in een tram op het

24 oktoberplein. Maar door wie? En waarom? En wordt er ook op andere plekken geschoten? De moskeeën gaan in ieder geval dicht en het middaggebed in Saydina Ibrahim, de moskee op Kanaleneland, wordt afgelast. Het is een paar dagen na de aanslagen in Christchurch en in het hoofd van Nourredine gaan de gedachten alle kanten op. "De berichtgeving zorgt voor onrust, de eerste twee uur waren een chaos," zegt hij. "Ik heb in die tijd tientallen

gesprekken gehad met onder meer vrijwilligers, sleutelfiguren en de politie."

Telefoon ontploft

De ervaringen op andere plekken in Utrecht zijn vergelijkbaar. Hasan Genç, coach bij Jongerenwerk Utrecht in onder meer Zuidwest, zit bij een overleg wanneer zijn telefoon ontploft door berichten van collega's en jongeren. Hij verontschuldigt zich en spoedt zich verbijsterd richting Kanaleneland, naar het buurtcentrum van JoU op Kanaleneland. Daar wordt alle beschikbare informatie gedeeld, gaan er mails naar jongeren en hun begeleiders, wordt uitgezocht wie van het team op welke plek is, vindt er afstemming plaats met politie en de gebiedsmanager

Veiligheid van de gemeente, alle JoU-locaties gaan op slot. Intussen denkt Hasan aan zijn dochtertje. Ze moet thuisblijven, want ook op scholen is er onrust.

Buurtcentra dicht

In de binnenstad is Jennifer de Vaal, manager bij sociaal makelorganisatie DOCK Utrecht, aan het vergaderen. Haar telefoon doet hetzelfde als die van Hasan. Eerste gedachte: ik moet onmiddellijk naar Kanaleneiland om het team te ondersteunen en voor overleg met Gerard - bij DOCK de coördinator van 'Utrecht zijn we samen'. Ze hebben contact met Marja Manders, programmacoördinator UZWS. In overleg gaan alle buurtcentra en speeltuinen die DOCK beheert dicht, mensen worden zoveel mogelijk binnen gehouden. In het gemeentelijk crisiscentrum komt alle feitelijke informatie binnen die zo snel mogelijk wordt gedeeld met de partners binnen het 'Utrecht zijn we samen'-netwerk, die allemaal weer hun eigen netwerk hebben.

In de loop der uren ontstaat daarvoor steeds meer zicht op wat er is gebeurd, veel berichten op sociale media blijken onjuist. Nourredine: "Dat is een les voor iedereen: je moet eerst zekerheid hebben voordat je nieuws verspreidt, zeker wanneer er wapens en geweld in het spel zijn. Vrijwilligers, bewoners en moskeebezoekers hebben professionals ondersteund de rust in de wijk te bewaken door met mensen te praten en te adviseren: laat je niet leiden door alle geruchten die de ronde doen."

De handen vol

Onrust voorkomen. Boosheid temperen. Bewoners ondersteunen. JoU en DOCK hebben er eveneens de handen vol aan, ook de dagen na het schietincident. Een groep sensatiezoekende jongens loopt achter agenten aan, maar het loopt niet uit de hand. Medewerkers van JoU, die niet op scholen werken, zoeken jongeren in de wijk op. Hasan: "Het optreden van de politie straalde rust

uit. 's Avonds was het plein voor het buurtcentrum de plek voor het uitwisselen van ervaringen en merkte je dat de jongeren respect hadden voor de politie."

DOCK schakelt een dag later nazorg in voor de medewerkers. Jennifer: "De wijk heeft behoefte aan ondersteuning na deze heftige gebeurtenis. Om die ondersteuning te kunnen bieden, moeten onze medewerkers hun eigen emoties ook een plek kunnen geven.

Speeltuin Anansi, Hart van Noord en BuurtThuis gaan daarvoor open en de partners in het 'Utrecht zijn we samen'-netwerk verwijzen bewoners daar naartoe. Sociaal makelaars en Slachtofferhulp staan gereed voor de opvang. "Iedereen wist de weg naar Hart van Noord te vinden, ook wie er nog nooit was. Een studente, die worstelde met haar emoties, had via berichtgeving haar weg gevonden naar het buurtcentrum.

Nourredine Talhaoui, bondgenoot.

Hasan Genç, jongerencoach JoU.

Jennifer de Vaal, manager DOCK Utrecht.

Toen haar emoties wat bedaard waren, vroeg ze: wat is dit eigenlijk voor plek? Via de nazorg wil je bereiken dat het gevoel van onveiligheid niet groeit. Daarin zit ook onze kracht en die van het netwerk.”

Voor de medewerkers is het een gekkenhuis. De dagen na het incident zijn ze druk als medevoorbereiders van de stille tocht waarvoor de stad het initiatief neemt. En ook daarna blijven Utrechters nog behoefte hebben aan het delen van hun gevoelens en ervaringen.

Moskee open

Bij de gemeente komen complimenten binnen over de snelle ondersteuning via Slachtofferhulp. Mensen die daar behoefte aan hebben, krijgen het rechtstreekse nummer en er wordt ook aangegeven dat medewerkers van Slachtofferhulp langs konden komen. Nourredine: “De moskee was de hele week voor opvang geopend en we verwezen bewoners ook naar Slachtofferhulp. Voor sommigen was dat hard nodig.

Mensen hebben angstige momenten beleefd, zeker kinderen.”

Hasan: “Het is afschuwelijk dat het is gebeurd, maar we hebben een goed systeem. We hebben de hele week daarna nog contact gehouden met toezicht- en handhaving, het wijkbureau en de politie. Hoe gaat het? Heb je nog iets nodig? Heb je hieraan gedacht? En we bleven alert. Als een jongere niet kwam opdagen voor een gesprek of bijeenkomst, belden we er gelijk achteraan.”

Jennifer is eveneens positief over de doelmatigheid van het netwerk. “Maar we ontdekten ook dat we nog aandachtspunten hebben als het gaat over de rol van sociaal makelaars in veiligheidssituaties. Daarover zijn we ook direct in gesprek gegaan met de gemeente. Maar ik ben blij dat we een bijdrage hebben kunnen leveren aan het delen van signalen.” Nourredine: “We zijn vier mensen verloren en dat is een zware beproeving voor de stad. Maar door het bundelen van de krachten keerde de rust snel terug.”

Stille tocht

De tumultueuze week eindigt met de stille tocht op vrijdag, een indrukwekkend vertoon van saamhorigheid. Met name de spontane, gezamenlijke spandoekactie van FC Utrecht-supporters en moskee Saydina Ibrahim maakt indruk. Een week later snijdt 18 maart ook in een vol Utrecht-stadion door merg en been. Op de rand van een strafschopgebied zijn vier fakkels aangestoken, één voor ieder dodelijk slachtoffer. Pia Latoya zingt Amazing Grace. Dan is het een minuut lang stil. Huiveringwekkend stil.

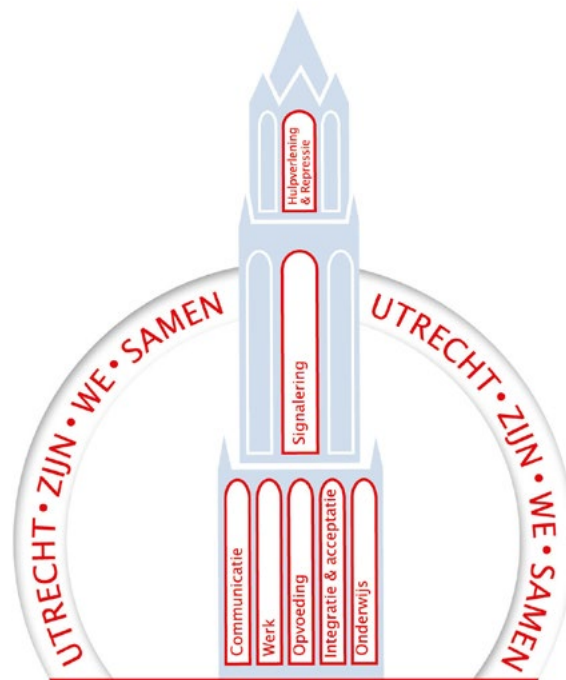

***“Utrecht, veel gezichten,
één hart.”***

Partners actieprogramma 'Utrecht zijn we samen':

Academie van de Stad, Al Amal, Art.1 Midden Nederland, Bibliotheek Utrecht, Buurteams, Dare to be Grey, Deep Democracy, Democratiefabriek, Diversion, DOCK Utrecht, Expertise Unit Sociale Stabiliteit, Gemeente Utrecht, diverse GGZ instellingen, Hogeschool InHolland, Inclusive Works, Kennisplatform Integratie & Samenleving, Ministeries van SZW en JenV, Mira Media, Moskeebesturen, NCTV, Openbaar Ministerie, Oumnia Works, Politie Utrecht, Raad voor de Kinderbescherming, Saluti, Stichting ASHA, diverse Scholen primair-, voortgezet en MBO onderwijs, Stichting JoU, Stichting Vredeseducatie, Stichting Vreedzaam, Taskforce UZWS, Trias Pedagogica, Universiteit Utrecht, Utrecht in Dialoog, Verwey Jonker Instituut, diverse zelforganisaties.

De verhalen in deze uitgave zijn in de periode 2017 -2020 verzameld en nu gebundeld. Op een aantal projecten is voortgang geboekt en anderen zijn afgerond. Ook het werk of de situatie van mensen kan nu anders zijn dan in de tijd dat deze verhalen zijn geschreven.

Colofon

Tekst

Zonder Omhaal
Tekst & Beeld

Vormgeving

Delta3

Fotografie

Zonder Omhaal
Tekst & Beeld

Uitgave

Gemeente Utrecht,
november 2020